

KOMISJA KODYFIKACYJNA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

SEKCJA PRAWA CYWILNEGO.

TOM I ZESZYT 1.

TREŚĆ NUMERU:

PROJEKT PRAWA O ZOBOWIĄZANIACH

W OPRACOWANIU KOREFERENTA PROJEKTU

Adwokata LUDWIKA DOMAŃSKIEGO.

325560

WYDANO DUBIETÓW
19 02 1 8 1

LUDWIK DOMAŃSKI, ADWOKAT
Członek Komisji Kodyfikacyjnej.

PROJEKT PRAWA O ZOBOWIĄZANIACH.

CZĘŚĆ OGÓLNA.

(Koreferat).

ROZDZIAŁ I.

O źródłach i istocie stosunków zobowiązaniowych w ogólności.

Art 1

Zobowiązania powstają z oświadczeń woli, z czynów dobrowolnych, z czynów niedozwolonych i z mocy ustawy (1 pr. T¹⁾, 1 pr. fr²⁾, 2 pr. ros³⁾).

Art 2

Istota stosunku zobowiązaniowego polega na świadczeniu, czyli na daniu, czynieniu, nieczynieniu, zaniechaniu (zaprzestaniu) lub znoszeniu czegoś przez dłużnika na rzecz wierzyciela (2 pr. T., 1 pr. ros).

¹⁾ Oznacza: art. 1 projektu prawa o zobowiązaniach, opracowanego przez prof. Tilla z udziałem komitetu lwowskiego członków Komisji Kodyfikacyjnej (profesorowie: Allerhand, Doliński, Longchamps i Stefko).

²⁾ Oznacza art. 1 projektu prawa o zobowiązaniach w ogólności, opracowanego przez komitet francuski do spraw zjednoczenia ustawodawczego narodów sprzymierzonych i zaprzyjaźnionych.

³⁾ Oznacza: art. 2 projektu rosyjskiego prawa o zobowiązaniach (księga V Kodeksu Cywilnego), złożonego b. Dumie państwowej rosyjskiej w dniu 27 października 1913 roku (wydanie nieurzędowe Hertzenberga i Peterskiego, Petersburg 1914).

ROZDZIAŁ II.

O rozmaitych rodzajach zobowiązań.

TYTUŁ PIERWSZY.

O zobowiązaniach przemiennych.

Art. 3.

Jeżeli dłużnik winien spełnić albo jedno, albo drugie świadczenie, wybór należy do dłużnika, jeżeli nie był wyraźnie zastrzeżony dla wierzyciela.

Wierzyciel nie może ani wybierać, ani być zniewolonym do przyjęcia części jednego i części drugiego świadczenia.

4 pr. T., 111—112 pr. fr., 100 pr. ros.

Art. 4.

Wybór jest dokonany, jeżeli strona, uprawniona do wyboru, zawiadomi o nim drugą stronę, jak również, jeżeli uprawniony do wyboru dłużnik świadczenie spełni, albo uprawniony do wyboru wierzyciel jednego ze świadczeń zażąda.

Dokonanego wyboru nie można zmienić bez zgody drugiej strony.

5 pr. T., 112 pr. fr.

Art. 5.

Jeżeli dłużnik nie skorzysta ze swego prawa wyboru przed rozpoczęciem przez wierzyciela kroków przymusowych, wierzyciel może żądać zmuszenia dłużnika do jednego lub do drugiego świadczenia, lecz dłużnik może się zwolnić od zobowiązania spełnieniem jednego ze świadczeń według swego wyboru.

Gdy wierzyciel nie skorzysta ze swego prawa wyboru w czasie właściwym, dłużnik może go wezwać do oświadczenia się, jakie świadczenie wybiera, a jeżeli wierzyciel w oznaczonym przez dłużnika czasie nie dokona wyboru, dłużnik może zwolnić się od zobowiązania spełnieniem jednego ze świadczeń.

6 pr. T., 112 pr. fr.

Art. 6.

Jeżeli prawo wyboru przysługuje kilku osobom, które zgodnie nie mogą się oświadczyć, wówczas wyboru dokonywa sąd, na żądanie osoby interesowanej.

112 pr. fr.

Art. 7.

Jeżeli wybór należy do dłużnika, a jedno z przyrzeczonych świadczeń nie mogło być przedmiotem zobowiązania, lub nie może być spełnione, chociażby z winy dłużnika, zobowiązanie przemienne staje się prostem. Jeżeli oba świadczenia nie mogą być spełnione, a co do jednego z nich zachodzi wina dłużnika, wówczas dłużnik obowiązany jest uiszczyć wartość tego świadczenia, którego spełnienie stało się niemożliwym ostatecznie.

194 pr. T., 113—1¹⁴ pr. fr. 1193 K. N. ¹⁾.

Art. 8.

Gdy w przypadkach, w poprzednim artykule przewidzianych, wybór należy do wierzyciela, w takim razie, jeżeli spełnienie jednego świadczenia stało się niemożliwym bez winy dłużnika, wierzyciel powinien przyjąć drugie świadczenie, a gdy zachodzi wina dłużnika, wierzyciel może żądać bądź spełnienia drugiego świadczenia, bądź uiszczenia wartości pierwszego.

Jeżeli oba świadczenia nie mogą być spełnione bez winy dłużnika i zanim dłużnik był w zwłoce, zobowiązanie gaśnie.

115—116 pr. fr., 1194—5 K. N.

Art. 9.

Te same zasady stosują się do przypadków, gdy zobowiązanie przemienne obejmuje więcej, niż dwa świadczenia.

117 pr. fr., 1196 K. N.

Art. 10.

Przepisy o zobowiązaniach przemiennych mają odpowiednie zastosowanie do zobowiązań prostych, które z mocy umowy lub ustawy, w razie niewykonania, wkładają na dłużnika obowiązek, lub dają dłużnikowi możliwość świadczenia czego innego (zobowiązania fakultatywne).

TYTUŁ DRUGI.

O zobowiązaniach podzielnych.

Art. 11.

Jeżeli jest dwu lub więcej wierzycieli, albo dłużników, a świadczenie może być spełnione częściowo bez zmiany istoty

¹⁾ Oznacza: art. 1193 Kodeksu Napoleona.

i wartości, wówczas w braku odmiennej umowy lub odmiennego postanowienia ustawy, tak wierzytelność, jak i dług, dzielą się na tyle niezależnych od siebie równych części, ilu jest wierzycieli, albo dłużników.

7 pr. T., 148 i 150 pr. fr., 80 pr. ros.

TYTUŁ TRZECI.

O zobowiązaniach niepodzielnych.

Art. 12

Spółdłużnicy, obowiązani do świadczenia niepodzielnego z istoty swej lub wartości, odpowiadają za wykonanie zobowiązania, jak dłużnicy solidarni.

To samo stosuje się do spadkobierców tego, kto zaciągnął podobne zobowiązanie.

14 pr. T., 152 pr. fr., 81 pr. ros.

Art. 13.

Jeżeli jest dwu lub więcej wierzycieli, każdy może żądać wykonania zobowiązania niepodzielnego, o ile inni wierzyciele w czasie właściwym nie zgłoszą sprzeciwu. Sprzeciwiający się wierzyciele mogą bądź przyłączyć się do żądania wykonania zobowiązania również i na ich rzecz, bądź żądać od dłużnika złożenia przedmiotu świadczenia na skład sądowy, do czasu rozstrzygnięcia sporu między wierzycielami.

14 pr. T., 153 pr. fr., 1224 K. N.

Art. 14.

Spółwierzyciel zobowiązania niepodzielnego nie może sam zwalniać dłużnika z długu, zmieniać zobowiązania pierwotnego, lub przyjmować innego, bez zgody pozostałych wierzycieli.

Postawienie dłużnika w zwłocę oraz przerwanie przedawnienia przez jednego z wierzycieli zobowiązania niepodzielnego idzie na korzyść pozostałych wierzycieli. To samo dotyczy wyroku, zasądzającego dług niepodzielny na rzecz jednego z wierzycieli.

153 pr. fr., 81 pr. ros.

Art. 15.

Dłużnik, który spełnił zobowiązanie niepodzielne, w stosunku do spółdłużników ma prawo żądać zwrotu wartości speł-

nionego świadczenia w takim stosunku, jaki między dłużnikami istnieje, a w razie wątpliwości — w częściach równych w stosunku do wszystkich dłużników.

Wierzyciel, który otrzymał świadczenie niepodzielne, jest odpowiedzialny w stosunku do współwierzycieli w częściach, które na nich przypadają, a w razie wątpliwości — w częściach równych, podzielných lub niepodzielných, stosownie do okoliczności.
14 pr. T.

TYTUŁ CZWARTY.

O zobowiązaniach solidarnych.

DZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 16.

Zobowiązanie jest solidarne po stronie dłużników, gdy każdy z dwu lub więcej dłużników odpowiadać ma za całość długu, chociażby w różny sposób, a wierzyciel ma prawo żądać zapłaty od wszystkich dłużników łącznie, od kilku lub od każdego z osobna całości lub części długu.

Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy współdłużnicy pozostają zobowiązani.

8 pr. T., 118 — 119 pr. fr., 1200 — 1201 K. N., 180 i 186 pr. ros.

Art. 17

Zobowiązanie jest solidarne między wierzycielami, gdy każdy z nich ma prawo żądać zapłaty całkowitej wierzytelności, a dłużnik może uiścić dług w całości lub w części, według swego wyboru, któremukolwiek z wierzycieli, dopóki jeden z nich go nie zapowie.

13 pr. T., 118 pr. fr., 1197 K. N., 194 i 195 pr. ros.

Art. 18.

Jeżeli dwie lub więcej osób przyjęło na siebie zobowiązanie z umowy, dotyczącej ich wspólnego przedsięwzięcia, lub wspólnej własności, to za wykonanie takiego zobowiązania dłużnicy odpowiadają winni solidarnie, chyba że umówiono się inaczej.

Podobniez dwu lub więcej dłużników zobowiązania podzielnego odpowiadać winni za jego wykonanie solidarnie, jeżeli źródłem zobowiązania podzielnego jest czyn niepodzielny wszystkich dłużników, albo wzajemne niepodzielne zobowiązanie wierzyciela.

We wszystkich innych przypadkach solidarność, czy to dłużników, czy wierzycieli, nie domniemywa się, lecz winna wynikać z wyraźnego oświadczenia woli stron lub z przepisu ustawy.

181 pr. ros., 120 pr. fr., 1202, 1033, 1734, 1887 i 2002 K. N. 361, 362 i 463 K. Cyw. Kr. Pol. 25 r., 22, 23 i 28 K. Handl. N.

Art. 19.

Zastrzeżenie solidarności nie nadaje zobowiązaniu cechy niepodzielności. Solidarność nie ma zastosowania do spadkobierców solidarnego wierzyciela lub dłużnika.

149 pr. fr., 1219 K. N., 184 pr. ros.

DZIAŁ II.

O solidarności po stronie dłużników.

Art. 20.

Poszukiwanie, na jednym z dłużników solidarnych czynione, nie przeszkadza wierzycielowi do wykonywania podobnych poszukiwań na innych dłużnikach, dopóki wierzyciel nie będzie zupełnie zaspokojony.

123 pr. fr., 1204 K. N., 183 pr. ros.

Art. 21.

Postawienie w zwłocę jednego z dłużników solidarnych, tudzież przyznanie długu przez któregokolwiek z dłużników nie ma skutku przeciwko pozostałym dłużnikom.

Zwłoka jednak wierzyciela odnosi skutek względem wszystkich dłużników.

124—125 pr. fr., 9 pr. T.

Art. 22.

Każdy z dłużników solidarnych odpowiada tylko za swoją winę.

Jeżeli jednak zobowiązanie solidarne stało się niewykonalnym z winy, albo podczas zwłoki jednego lub kilku dłużników

solidarnych, to pozostali spółdłużnicy nie są zwolnieni od obowiązku zapłaty wartości świadczenia, lecz nie odpowiadają za szkodę.

Wynagrodzenia szkody wierzyciel może dochodzić tylko od dłużników, z których winy zobowiązanie stało się niewykonalnym, oraz od tych, którzy byli w stanie zwłoki.

124 pr. fr., 1205 K. N., 185 pr. ros.

Art. 23.

Przerwanie lub zawieszenie przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem spółdłużników.

To samo dotyczy wyroku, zapadłego przeciwko jednemu z dłużników solidarnych.

126 i 134 pr. fr., 190 i 191 pr. ros.

Art. 24.

Zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych lub zwolnienie go z długu nie ma skutku względem pozostałych dłużników.

Odnowienie między wierzycielem, a jednym z dłużników solidarnych dokonane, zwalnia spółdłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje swe prawa do spółdłużników solidarnych.

131, 129 i 127 pr. fr., 1285 i 1281 K. N., 188 pr. ros.

Art. 25.

Dłużnik solidarny może bronić się zarzutami, które służą mu osobiście wobec wierzyciela, oraz takimi, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania, są wspólne wszystkim dłużnikom.

Wyrok, zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych, zwalnia pozostałych dłużników, o ile uwzględnia zarzuty, wspólne wszystkim dłużnikom.

10 pr. T., 121 i 134 pr. fr., 187 pr. ros.

Art. 26.

W stosunku do spółdłużników każdy dłużnik solidarny winien przyczynić się do zapłaty w części, która na niego przypada.

W razie wątpliwości, części są równe.

Dłużnik, który zapłaci więcej, niż przypada na jego część, ma prawo żądać od innych zwrotu nadwyżki.

Strata, spowodowana niewypłacalnością jednego z dłużników, rozkłada się między pozostałymi i tym, który dokonał zapłaty.

11 pr. T., 122 i 136 pr. fr., 192 pr. ros.

Art. 27.

Jeżeli interes, z powodu którego dług został zaciągnięty solidarnie, dotyczył jednego tylko ze spółobowiązanych solidarnie, to ten odpowiadać będzie za cały dług wobec pozostałych spółdłużników, którzy względem niego uważani będą tylko, jako poręczyciele.

138 pr. fr., 1216 K. N.

DZIAŁ III.

O solidarności między wierzycielami.

Art. 28.

Postawienie dłużnika w zwłocę oraz przerwanie przedawnienia przez jednego z wierzycieli solidarnych idzie na korzyść pozostałych wierzycieli. To samo dotyczy wyroku, zasądzającego dług na rzecz jednego z wierzycieli solidarnych.

Zwolnienie z długu przez jednego tylko z wierzycieli solidarnych uczynione, zwalnia dłużnika jedynie co do części tego wierzyciela.

144—147 pr. fr., 1198—1199 K. N.

Art. 29.

Wierzyciel solidarny nie może sam zmieniać zobowiązania pierwotnego lub przyjmować innego, bez zgody pozostałych wierzycieli.

Art. 30.

W stosunku do spółwierzycieli wierzyciel solidarny, który otrzymał wierzytelność, jest odpowiedzialny w częściach, które na nich przypadają, a w razie wątpliwości — w częściach równych.

13 pr. T., 197 pr. ros., 122 pr. fr.

TYTUŁ PIĄTY.

0 zobowiązaniach warunkowych.

Art. 31.

Zobowiązanie jest warunkowe, gdy powstanie lub ustanie jego skutków zależne jest od niepewnego zdarzenia (warunek zawieszający lub rozwiązujący).

Spełnienie się warunku nie ma mocy wstecznej, o ile inaczej nie postanowiono.

30 pr. T., 98—100 pr. fr., 34, 35 i 36 pr. ros.

Art. 32.

Warunkowo zobowiązany odpowiada za wszelkie działanie lub zaniedbanie, które mogłoby udaremnić lub opóźnić skutek spełnienia się warunku.

Skoro warunek się spełni, wszelkie rozrządzenia prawem warunkowym tracą skutek, o ile są sprzeczne z treścią warunku.

Warunkowo uprawniony może przed spełnieniem się warunku żądać zabezpieczenia we wszystkich tych przypadkach, w których mógłby go żądać, będąc uprawnionym bezwarunkowo.

31 pr. T., 103 i 105 pr. fr., 37 pr. ros.

Art. 33.

Jeżeli strona, której zależy na niespełnieniu się warunku, wbrew zasadom uczciwego obrotu, udaremni spełnienie się warunku, następują skutki takie, jak gdyby warunek się spełnił.

Jeżeli strona, której zależy na spełnieniu się warunku, wbrew zasadom uczciwego obrotu, wywoła spełnienie się warunku, następują skutki takie, jak gdyby warunek się nie spełnił.

32 pr. T., 104 pr. fr., 38 pr. ros.

Art. 34.

Wszelki warunek rzeczy niemożliwej, lub przeciwnej dobremu obyczajom, albo zakazanej przez ustawę, jest nieważny i czyni nieważnym zobowiązanie od niego zależne, oraz uważa się za niebyły, jeżeli warunek jest rozwiązujący.

Jeżeli jednak warunek rozwiązujący, przeciwny dobremu obyczajom lub zakazom ustawowym, był główną pobudką powstania zobowiązania, to takie zobowiązanie jest nieważne.

101 pr. fr., 1172 K. N.

Art. 35.

Każde zobowiązanie jest nieważne, skoro zawarte zostało pod warunkiem, zawisłym wyłącznie od woli tego, kto się zobowiązał.

102 pr. fr., 1174 K. N.

Art. 36.

Postanowienia art. 31—34 mają odpowiednie zastosowanie w przypadkach, gdy powstanie lub ustanie skutków zobowiązania uzależnia się od zdarzenia przeszłego, o którym strony nie mają wiadomości.

Wszakże w tych przypadkach skutki zobowiązania powstają lub ustają od dnia, w którym zdarzenie miało miejsce.

33 pr. T

TYTUŁ SZÓSTY.

O zobowiązaniach terminowych.

Art 37.

Zobowiązanie jest terminowe, gdy spełnienie świadczenia ma nastąpić po upływie pewnego czasu, trwać nieprzerwanie w ciągu pewnego okresu czasu lub powtarzać się w pewnych odstępach czasu.

106 pr. fr.

Art 38.

Terminy ustanowione przez oświadczenie woli lub ustawę, oblicza się według wyraźnej treści oświadczenia woli lub ustawy.

W razie wątpliwości, mają zastosowanie przepisy poniższe. 153 i 151—5 pr. T., 40—41 pr. ros.

Art. 39

Przy obliczaniu terminów na dni, każdy dzień liczy się od północy do północy.

Jezeli początkiem terminu jest zdarzenie, które zaszło w ciągu doby, to doby tej nie uwzględnia się przy obliczaniu terminów na dni.

W przypadku przedłużenia terminu, termin przedłużony zaczyna biedz od dnia, następującego po upływie poprzedniego terminu.

151 i 155 pr. T., 42 pr. ros.

Art. 40.

Terminy, obliczane na tygodnie, miesiące, lata lub części roku (pół roku, kwartał i t. p.), upływają z końcem tego dnia tygodnia lub miesiąca, który odpowiada dacie, od której termin zaczął biedz.

43 pr. ros.

Art. 41.

Jeżeli koniec terminu, obliczanego na miesiące, lata lub części roku, przypada na taki miesiąc, który nie ma odpowiedniej daty, termin upływa z końcem ostatniego dnia tego miesiąca.

44 pr. ros.

Art. 42.

Za środek miesiąca, niezależnie od ilości w nim dni, uważa się piętnasty dzień każdego miesiąca, a termin półmiesięczny uważa się za równy piętnastu dniom.

45 pr. ros.

Art. 43.

Jeżeli termin określa się na miesiące, lata lub części roku z przerwami, to miesiąc liczy się za pełnych dni trzydzieści, a rok za pełnych dni 365.

152 pr. T., 46 pr. ros.

Art 44.

Jeżeli koniec terminu przypada na dzień, w którym świadczenie lub czynność nie może być spełniona wobec zakazu ustawowego, to termin upływa w dniu, bezpośrednio następującym po ustaniu zakazu ustawowego.

157 pr. T., 47 pr. ros

Art. 45.

Świadczenie, lub czynność, której spełnienie wymaga współdziałania lub obecności osoby urzędowej, winny być spełnione w porze dnia, odpowiadającej godzinom urzędowania.

156 pr. T.,

Art. 46.

Należy zawsze domniemywać, że termin jest zastrzeżony na korzyść dłużnika, chyba, że z treści zobowiązania wynika, że świadczenie winno być spełnione w czasie, zależnym od nastąpienia pewnego zdarzenia.

Dłużnik nie może się odwoływać do dobrodziejstwa terminu, skoro stał się niewypłacalnym, albo czynem swym zmniejszył zabezpieczenie długu.

109—110 pr. fr. 1187 i 1188 K. N., 94 pr. ros.

Art. 47.

Zobowiązania bezterminowe są wykonalne niezwłocznie po ich powstaniu, chyba, że z treści zobowiązania wynika, że świadczenie winno być spełnione w czasie, zależnym od nastąpienia pewnego zdarzenia.

Jeżeli przy zaciągnięciu zobowiązania nie jest wiadomem, czy i kiedy zdarzenie nastąpi, zobowiązanie jest warunkowem.

Jeżeli zaś wiadomo, że zdarzenie nastąpi, a niewiadomo tylko, kiedy nastąpi, zobowiązanie jest terminowem i ulega wykonaniu po nastąpieniu zdarzenia.

154 pr. T., 107 pr. fr., 92 pr. ros.

Art. 48.

Jeżeli z natury zobowiązania wynika, że świadczenie nie może być spełnione niezwłocznie, termin spełnienia świadczenia, w razie sporu, oznaczy sąd, stosownie do okoliczności.

Tak samo sąd oznaczy termin spełnienia świadczenia, jeżeli z treści zobowiązania wynika, że dłużnik winien spełnić świadczenie wkrótce, albo wtedy, gdy będzie mógł lub gdy będzie miał po temu środki.

Por. 1901 K. N., 107 pr. fr., 92 i 93 pr. ros.

Art. 49.

Zobowiązania bezterminowe o charakterze ciągłym ustają po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela z zachowaniem terminów umownych, ustawowych lub zwyczajowych, a w braku tychże — niezwłocznie po wypowiedzeniu.

ROZDZIAŁ III.

O sposobach powstania stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O oświadczeniach woli.

DZIAŁ I.

O oświadczeniu woli w ogólności.

Art. 50.

Oświadczać wolę celem wywołania powstania, zmiany lub ustania stosunku zobowiązaniowego może każdy, posiadający zdolność do działań prawnych.

36 pr. T., 14 pr. fr.; 48 pr. ros.

Art. 51.

Kto ukrywając swą zdolność do działań prawnych czyni oświadczenie woli drugiej osobie, która o niezdolności oświadczającego nie mogła się z łatwością przekonać, ten obowiązany jest do wynagrodzenia szkody.

38 pr. T.

Art. 52.

Wolę oświadczyć można nietylko słowami i powszechnie przyjętymi znakami, lecz i takim zachowaniem się, które po rozważeniu wszelkich okoliczności nie budzi wątpliwości co do treści oświadczenia.

15 pr. T.

Art. 53.

Oświadczenie woli, które ma być oznajmione drugiej osobie, jest dokonane z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła o nim poznać wiadomość.

16 pr. T.

DZIAŁ II.

O wadach oświadczenia woli.

Art. 54.

Nieważne jest oświadczenie woli przez osobę, znajdującą się w stanie nieprzytomności lub przemijającego zaburzenia władz umysłowych.

O ważności i skutkach oświadczenia woli przez osoby małoletnie, ograniczone w swej zdolności prawnej oraz przez osoby prawne stanowią przepisy, zawarte w prawie osobowem.

136 pr. T., 49 pr. ros.

Art. 55.

Nieważne są oświadczenia woli całkiem niezrozumiałe, same z sobą sprzeczne albo ujawniające brak zamiaru wywołania skutków prawnych.

15 pr. T.

Art. 56.

Nieważne jest oświadczenie woli, oznajmione drugiej osobie, za jej zgodą, dla pozorów.

Gdy pod takim oświadczeniem woli ukrywa się inna rzeczywista czynność prawna, należy ją oceniać według rzeczywistej jej natury i zamiaru oświadczającego.

40 pr. T., 41 pr. fr., 24 pr. ros.

Art. 57.

Pozorne oświadczenie woli nie może szkodzić prawom osób trzecich, nabytym w dobrej wierze.

Wierzyciele stron oraz osoby trzecie mogą również dowodzić pozorności wszelkich czynności prawnych, zdziałanych na ich szkodę.

41 pr. fr.

Art. 58.

Kto składa oświadczenie woli pod wpływem błędnej pobudki, ten, o ile ustawa inaczej nie postanawia, nie może uchylać się od skutków prawnych swego oświadczenia, chyba że prawdziwość pobudki była z woli stron warunkiem ważności oświadczenia woli.

41 pr. T., 18 pr. fr.

Art. 59.

Kto był w błędzie co do treści swego oświadczenia albo oświadczenia drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych takiego oświadczenia, jeżeli błąd wywołała druga strona swoim zachowaniem się, chociażby bez własnej winy, albo o błędzie wiedziała lub z łatwością mogła się była dowiedzieć.

Można powoływać się tylko na błąd istotny, uzasadniający przypuszczenie, że gdyby błądzący nie był w błędzie, to, oceniając rzecz rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia, albo nie przyjąłby oświadczenia drugiej strony.

42 pr. T., 18 pr. fr., 29 pr. ros.

Art. 60.

Jeżeli druga strona oświadczy gotowość spełnienia świadczenia, do jakiego byłaby obowiązana, gdyby błąd nie był zaszedł, błądzący nie może się uchylać od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

Art. 61.

Błąd co do prawa pociąga za sobą nieważność oświadczenia woli tylko wówczas, gdy był jedyną lub główną pobudką oświadczenia woli.

17 pr. fr.

Art. 62.

Jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, błądzący może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia lub oświadczenia drugiej strony, bez względu na to, czy błąd dotyczył pobudki, czy treści oświadczenia, lub czy był istotny.

Podstęp osoby trzeciej jest równoznaczny z podstępem stro-

ny, o ile o podstępie tym strona wiedziała i drugiej strony z błędu nie wyprowadziła.

44 pr. T., 23 pr. fr. 30 pr. ros.

Art. 63.

Kto pod wpływem bezprawnej groźby lub przymusu drugiej strony, albo nawet osoby trzeciej, zniewolony był złożyć oświadczenie woli albo przyjąć oświadczenie drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swej czynności, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu lub osobie bliskiej grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

46 pr. T., 19—22 pr. fr., 28 pr. ros.

Art. 64.

Jeżeli kto, wyzyskując lekkomyślność, niedołęstwo, rozdrażnienie, umyślowe lub przymusowe położenie drugiej strony, wzamian za swoje świadczenie wymawia sobie lub komu innemu albo przyjmuje świadczenie, którego wartość majątkowa jest w rażącym stosunku do wartości świadczenia wzajemnego, to pokrzywdzony może żądać zmniejszenia swego świadczenia albo zwiększenia świadczenia drugiej strony, a gdy jedno lub drugie jest niemożliwe, zwolnienia od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

48 pr. T., 24 pr. fr. 31 pr. ros.

Art. 65.

Działający pod wpływem błędu, podstępu, groźby, przymusu albo wyzysku, winien w ciągu roku zawiadomić drugą stronę o tem, że uchyla się od skutków prawnych swego oświadczenia woli albo oświadczenia woli drugiej strony, względnie winien wnieść skargę do sądu o unieważnienie czynności prawnej, zdziałanej w powyższym stanie, gdy bez wyroku sądowego skutki czynności prawnej nie mogą być uchylone.

Termin roczny w przypadkach błędu i podstępu liczy się od dnia ich wykrycia, w przypadkach groźby i przymusu — od dnia, w którym stan obawy ustał i w przypadkach wyzysku — od dnia oświadczenia woli.

— Prawa osób trzecich, nabyte w dobrej wierze, winny być zachowane.

49 pr. T., 24 i 221 pr. fr., 32 pr. ros.

Art. 66.

Potwierdzenie lub dobrowolne wykonanie czynności prawnej, zdziałanej pod wpływem błędu, podstępny, groźby lub przymusu, dokonane w ciągu terminu, przewidzianego w poprzednim artykule, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się wszelkich zarzutów.

227 pr. fr., 1115 i 1338 K. N., 53 pr. ros.

Art. 67.

Przepisy niniejszego tytułu mają odpowiednie zastosowanie do oświadczeń woli przez pełnomocnika lub osobę, spełniającą zlecenie.

43. pr. T.,

DZIAŁ III.

O jednostronnych czynnościach prawnych.

Art. 68

Jednostronne oświadczenia, wezwania, zawiadomienia, wypowiedzenia i t. p. czynności mają skutek prawny o tyle, o ile ustawa lub wola stron interesowanych nadaje im moc prawną.

Art. 69.

Jednostronne obietnice nagrody, datku i wszelkiego rodzaju świadczeń dziękczynnych, dobroczynnych lub towarzyskich mają tylko ten skutek, że nie można żądać zwrotu tego, co dobrowolnie spełnionem zostało.

166 ust. 4 pr. T., 58 pr. fr., 1167 pr. ros.

Art. 70.

Kto ogłosi publicznie, że wypłaci nagrodę za spełnienie pewnej czynności, ten obowiązany jest dotrzymać przyrzeczenia. Jeżeli do spełnienia czynności nie oznaczy czasu, ani nie zrzeknie się odwołania, wolno mu przyrzeczenie odwołać.

Odwołanie winno być ogłoszone publicznie w ten sam sposób, w jaki uczyniono przyrzeczenie.

Odwołanie jest bezskuteczne względem tego, kto przedtem czynność wykonał.

671 pr. T., 6 pr. fr. 1148—1149 pr. ros.

Art. 71.

Jeżeli czynność spełnią dwie lub więcej osób oddzielnie i niezależnie od siebie, każdej należy się nagroda, chyba że przyrzeczoną została wypłata jednej tylko nagrody.

Nagroda będzie wypłacona temu, kto się pierwszy zgłosi, a w razie jednoczesnego zgłoszenia się kilku osób, temu, kto pierwszy spełnił czynność.

Jeżeli w spełnieniu czynności brało udział kilka osób, nagrodę, w razie sporu, podzieli sąd w stosunku do udziału każdej osoby w czynności.

68 pr. T., 1150 pr. ros.

Art. 72.

Publiczne przyrzeczenie nagrody konkursowej za dzieło najlepsze jest nieważne, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczono czasu, w ciągu którego o nagrodę ubiegać się wolno.

Ocena, czy i które dzieło zasługuje na nagrodę, należy do przyrzekającego, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczono innego sposobu oceny, Przyrzekający nagrodę tylko wtedy staje się właścicielem nagrodzonego dzieła, gdy to zastrzeżono w ogłoszeniu.

69 pr. T., 1151 pr. ros.

Art. 73.

Ogłoszenia, reklamy, cenniki i wszelkiego rodzaju wiadomości o podaży i popycie, skierowane do ogółu lub do poszczególnych osób, bez zastrzeżenia o zobowiązaniu się, w razie powołania się na nie, mają ten skutek, że mogą być podstawą do rozpoczęcia rokowań, celem zawarcia umowy.

Kto uchyla się od rozpoczęcia rokowań, bez usprawiedliwionej przyczyny, albo wprowadza w błąd innych przez podanie fałszywych wiadomości, ten obowiązany jest do wynagrodzenia szkody.

DZIAŁ IV.

O umowach w ogólności.

Art. 74.

Umowa powstaje przez zgodne oświadczenie woli dwóch stron, z których jedna zobowiązuje się do świadczenia, a druga zobowiązanie to przyjmuje.

Zobowiązania stron mogą być wzajemne.

Przedmiotem zgodnego oświadczenia woli stron może być również powstanie, zmiana lub ustanie stosunku prawnego bez zobowiązania się do świadczenia.

18 i 20 pr. T., 2 pr. fr., 3 pr. ros.

Art. 75.

Wszelkie umowy i porozumienia stron podlegają przepisom o zobowiązaniach w ogólności; o ile ustawa nie poddaje ich szczególnym przepisom, wyłączającym wyraźnie lub milcząco stosowanie przepisów ogólnych.

11 pr. fr., 1107 K. N, 4 i 5 pr. ros.

Art. 76.

Strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć według swego uznania, o ile to nie sprzeciwia się zakazom ustawowym lub dobrym obyczajom.

19 pr. T.,

Art. 77.

Rokowania między stronami, chociażby doprowadziły do zgody co do niektórych postanowień, nie mają mocy obowiązującej, dopóki strony nie wyrażą swej zgody co do całości.

Jeżeli jednak strony porozumiały się ostatecznie co do wszystkich istotnych postanowień umowy, pozostawiając porozumienie się co do szczegółów na przyszłość, bez zastrzeżenia, że w razie niedojścia do porozumienia, umowę uważać będą za niedoszłą do skutku, to w takim razie umowę poczytywać należy za zawartą, a co do szczegółów, w razie sporu, orzeka sąd na podstawie przepisów ustawy, zwyczaju lub słuszności.

Zachowanie określonej formy umowy, w razie wątpliwości, nie zalicza się do istotnych postanowień umowy.

28—29 pr. T., 5 pr. fr., 6 i 16 pr. ros.

Art. 78.

Jeżeli strony przyrzekną zawrzeć umowę w przyszłości, to takie przyrzeczenie zobowiązuje tylko wówczas, gdy określą istotne postanowienia mającej się zawrzeć umowy.

Jeżeli dla umowy przyrzeczonej ustawa wymaga zachowania szczególnej formy, umowa przedwstępna winna być zawarta na piśmie.

W razie uchylenia się jednej strony od zawarcia umowy przyrzeczonej, druga strona może żądać bądź wynagrodzenia szkody, bądź uznania przez sąd, że przyrzeczona umowa obowiązuje strony na warunkach umowy przedwstępnej.

Prawo żądania zawarcia umowy przyrzeczonej gaśnie po upływie sześciu miesięcy od czasu, w którym miała być zawarta.

Prawa osób trzecich, nabyte w międzyczasie w dobrej wierze, winny być zachowane

29 pr. T., 27 pr. fr.

Art 79.

Kto oświadczy drugiej stronie, iż ma zamiar zawarcia z nią umowy, wymieni istotne zastrzeżenia umowne i oznaczy czas, w ciągu którego oczekiwać będzie odpowiedzi o przyjęciu swego oświadczenia, ten związany jest nim aż do upływu oznaczonego czasu.

Gdy czasu nie oznaczy, oświadczenie, zgłoszone drugiej stronie osobiście, albo za pomocą telefonu, winno być przyjęte natychmiast, uczynione zaś w inny sposób winno być przyjęte w takim czasie, w jakim wysyłający oświadczenie mógł się spodziewać nadejścia odpowiedzi, przypuszczając, że odpowiedź wysłano w czasie właściwym.

21 pr. T., 3—4 pr. fr., 7—8 pr. ros

Art. 80.

Jeżeli z opóźnionej odpowiedzi o przyjęciu okazuje się, że odpowiedź była wysłana w czasie właściwym, to czyniący ofertę winien niezwłocznie wysłać zawiadomienie drugiej stronie, że odpowiedź jej nadeszła z opóźnieniem i że ofertę swą cofa. W przeciwnym razie uważać należy, że strony umowę zawarły.

21 pr. T., 10 pr. ros.

Art. 81.

Oferta traci swą moc, jeżeli zawiadomienie o jej cofnięciu doszło do drugiej strony przed otrzymaniem lub jednocześnie z otrzymaniem oferty. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do odpowiedzi o przyjęciu oferty.

Domniemywa się, że treść oferty, przyjęcia lub odwołania dochodzą do wiadomości osób interesowanych z chwilą otrzymania w miejscu przeznaczenia, chyba że osoby te dowiodą, że nie mogły dowiedzieć się o tej treści z przyczyn, od nich niezależnych.

3 pr. fr., 9 pr. ros.

Art. 82.

Odpowiedź o przyjęciu oferty na zmienionych lub innych warunkach poczytuje się za nową ofertę.

11 pr. ros.

Art. 83

Jeżeli wysyłający ofertę wymaga niezwłocznego wykonania umowy, albo jeżeli zgodnie z treścią oferty lub zwyczajem, zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, umowę uważać należy za zawartą, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania.

22 pr. T., 12 pr. ros.

Art. 84

Jeżeli ofertę złożono na piśmie, odpowiedź o przyjęciu winna być pismem stwierdzona.

Art. 85

W razie wątpliwości co do miejsca i czasu zawarcia umowy, uważać należy, że umowę zawarto w miejscu i w czasie otrzymania odpowiedzi na ofertę, lub przystąpienia do wykonania umowy przez jedną ze stron, gdy odpowiedź o przyjęciu jest niepotrzebna.

Art. 86.

Kto w zamiarze zawarcia umowy wykonywa zaofiarowane świadczenie, nie oczekując odpowiedzi o przyjęciu przez drugą stronę, ten ponosi kosztą i niebezpieczeństwo wykonania zaofiarowanego świadczenia, chociażby druga strona żadnej odpowiedzi nie udzieliła

22 pr. T.

DZIAŁ V.

O umowach dodatkowych.

Zadatek, odstępné, odszkodowanie umowne i odsetki.

Art. 87.

Zadatkem lub zaliczką jest to, co jedna strona daje drugiej, albo składa u osoby trzeciej na pewność zawarcia lub wykonania umowy.

W razie zwłoki jednej strony, druga strona może bądź żądać spełnienia tego, na co był dany zadatek, bądź zatrzymać zadatek lub żądać zwrotu podwójnego zadatku tytułem odszkodowania.

58 pr. T., 160 pr. fr., 58, 59 i 71 pr. ros.

Art. 88

Przy spełnieniu tego, na co był dany zadatek, w braku odmiennej umowy, zadatek ulega zarachowaniu, a jeżeli zarachowanie jest niemożliwe, ulega zwrotowi.

Zwrot zadatku należy się również w razie odstąpienia od umowy za zgodą obu stron, niemożności wykonania umowy z przyczyn, od stron niezależnych, i rozwiązania umowy z winy obu stron.

60 pr. ros.

Art. 89.

Przy zawarciu umowy każda strona może sobie wypowiedzieć prawo odstąpienia od umowy.

Jeżeli strony nie oznaczyły czasu, w ciągu którego może bądź jedna, bądź druga, bądź każda ze stron odstąpić od umowy, wówczas stronie uprawnionej może być wyznaczony przez drugą stronę odpowiedni okres czasu, po którego upływie prawo odstąpienia gaśnie.

59 pr. T.

Art 90.

Strona, odstępująca od umowy, winna o swem odstąpieniu zawiadomić drugą stronę w czasie właściwym.

63 pr. ros.

Art. 91.

Gdy strony umówiły się, że jednej, albo drugiej, albo każdej z osobna wolno będzie odstąpić od umowy za opłatą pewnej kwoty pieniężnej (odstępne), odstąpienie skuteczne będzie tylko wówczas, gdy odstępne będzie zapłacone przed oświadczeniem o odstąpieniu, albo jednocześnie z nim, o ile strony nie umówiły się inaczej.

60 pr. T., 61 pr. ros.

Art. 92.

Jeżeli przy zawarciu umowy z zadatkiem strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy, to zadek, w braku odmiennego postanowienia stron ma znaczenie odstępnego.

62 pr. ros.

Art. 93.

Po wykonaniu umowy przez obie strony, prawo odstąpienia gaśnie.

W przypadku odstąpienia przed wykonaniem umowy przez obie strony, w braku odmiennego postanowienia stron, uważa się, jak gdyby umowa wcale nie była zawarta.

To, co strony obie już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie pierwotnym.

Za świadczone usługi, albo za użytkowanie rzeczy należy się drugiej stronie świadczenie wzajemne, albo zapłata wartości.

61 pr. T.

Art. 94.

Kto nie może zwrócić tego, co otrzymał, w stanie niezmiennym, obowiązany jest do wynagrodzenia szkody, wywołanej zaginięciem, pogorszeniem, albo obciążeniem przedmiotu świadczenia, chyba że szkoda powstała wskutek przypadku losowego, lub działania siły większej, albo zmiana okazała się konieczną w granicach zwykłego zarządu.

62 pr. T.

Art. 95

Jeżeli dłużnik zobowiązał się zapłacić określoną sumę pieniężną, albo spełnić inne świadczenie na wypadek niewykonania pewnego zobowiązania, to zobowiązanie takie zastępuje wynagrodzenie szkody.

Dłużnik nie ma prawa uwolnienia się od świadczenia przez zapłacenie umówionego odszkodowania.

W razie zwłoki dłużnika, wierzyciel ma prawo żądać albo wykonania zobowiązania, albo zapłacenia umówionego odszkodowania. Jednego i drugiego wierzyciel może żądać tylko wtedy, gdy odszkodowanie zastrzeżono za proste opóźnienie lub za niewłaściwe wykonanie zobowiązania.

63 pr. T., 155—156 pr. fr., 65, 68 i 69 pr. ros.

Art. 96.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest nieczynienie, zaniechanie lub znoszenie czegoś, odszkodowanie umowne staje się wymagalnem z chwilą, gdy dłużnik dokona czynności, przeciwnej zobowiązaniu.

64 pr. T.

Art. 97.

Żądanie zapłacenia odszkodowania umownego nie wymaga dowodu winy dłużnika, ani szkody wierzyciela.

Wierzyciel nie może żądać wynagrodzenia szkody, przenoszącej wysokość odszkodowania umownego, chyba że zrzeknie się tego odszkodowania i dochodzić będzie szkody na zasadach ogólnych.

Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do zadatku.

65 pr. T.

Art. 98.

Jeżeli zadatek lub odszkodowanie umowne są zbyt wygórowane, albo jeżeli umowa, zawarta z zadatkiem lub pod rygorem odszkodowania, częściowo została wykonana, dłużnik może żądać zmniejszenia zadatku lub odszkodowania umownego, zwłaszcza gdy udowodni, że wierzyciel wskutek niewykonania umowy, nie poniósł żadnej szkody, albo poniósł szkodę nieznaczną.

65 pr. T., 157 pr. fr. 70 pr. ros.

Art. 99.

Wierzyciel może żądać odsetek od należnych mu sum pieniężnych tylko wówczas, gdy bieg ich zastrzeżony jest w umowie lub w ustawie.

Określenie stopy odsetek umownych zależy od uznania stron, o ile ustawy szczególne nie zabraniają pobierania odsetek ponad normę dozwoloną. W razie nieokreślenia przez strony stopy procentowej, należą się odsetki ustawowe.

103—104 pr. ros.

Art. 100.

Dłużnik, który dobrowolnie zapłaci odsetki od dłużnej sumy pieniężnej, nie może żądać ani ich zwrotu, ani zaliczenia na poczet długu, chociażby bieg odsetek nie był umownie zastrzeżony.

Jeżeli dłużnik zapłaci dług, nie żądając zwrotu nadpłaconych z góry odsetek, uważać należy, że zrzekł się ich zwrotu.
381 pr. ros.

Art. 101.

Pokwitowanie z odbioru dłużnej sumy pieniężnej bez zastrzeżenia o zaległych odsetkach, uzasadnia domniemanie ich zapłaty lub zwolnienia od zapłaty.

Jeżeli w pokwitowaniu z odbioru odsetek za pewien okres czasu nie zastrzeżono, że należą się jeszcze odsetki za czas poprzedni, domniemywa się, że je zapłacono, lub że dłużnik został zwolniony od zapłaty odsetek za czas poprzedni.

Dobrowolne uiszczenie przez dłużnika odsetek za pewien okres czasu nie może być uważane za przyznanie obowiązku płacenia takichże odsetek w czasie następnym, o ile to nie wynika z wyraźnej umowy stron.

105 pr. ros.

Art. 102.

W braku umowy o terminach płatności odsetek, dłużnik winien je płacić rocznie, po upływie każdego roku, a jeżeli umowę zawarto na krótszy okres czasu, winien zapłacić odsetki jednocześnie z zapłatą dłużnej sumy pieniężnej.

384 pr. ros.

Art. 103.

Nieważność lub niemożność wykonania głównej umowy bez winy dłużnika pociąga za sobą nieważność umowy dodatkowej o zadatku, odstępnem, odszkodowaniu umownem lub odsetkach.

Jeżeli główną umowę zawarto na piśmie, dodatkowe umowy winny być pismem stwierdzone.

66 i 67 pr. ros.

DZIAŁ VI.

O umowach w stosunku do osób trzecich.

Art. 104.

Przyjmować lub zastrzegać zobowiązanie w swem własnym imieniu można w ogólności tylko za siebie samego i za swych następców prawnych.

Umowy mają skutek jedynie między stronami umawiającymi się, nie szkodzą trzecim osobom i nie przynoszą im korzyści, wyjąwszy przypadki, niżej przewidziane.

36—37 pr. fr., 1122 i 1165 K. N.

Art. 105.

Ważności umowy nie uchybia, jeżeli strony postanowią, że świadczenie określi trzecia osoba.

Umowa taka jest bezskuteczna, jeżeli trzecia osoba w ciągu czasu, przez strony oznaczonego, świadczenia nie określi, albo określenia odmówi.

39 pr. T., 25 pr. ros.

Art. 106.

Można przyrzekać za trzecią osobę spełnienie świadczenia.

Jeżeli trzecia osoba odmawia potwierdzenia przyrzeczenia lub spełnienia świadczenia, przyrzekający obowiązany jest wynagrodzić wierzyciela za szkodę, chyba że świadczenie jest tego rodzaju, że może być równie spełnione przez przyrzekającego, bez szkody dla wierzyciela.

39 pr. fr., 1120 K. N

Art. 107.

Można również zastrzegać świadczenie na rzecz osoby trzeciej.

Kto takie zastrzeżenie uczynił, nie może go już odwołać, jeżeli trzecia osoba oświadczyła dłużnikowi, że chce z niego korzystać.

Trzecia osoba może wprost od przyrzekającego żądać spełnienia świadczenia, jeżeli inaczej się nie umówiono.

Zarzuty z umowy może zobowiązany podnieść także i przeciw osobie trzeciej.

34 pr. T., 38 pr. fr., 54—57 pr. ros.

DZIAŁ VII.

O zawieraniu umów przez zastępcę.

Art. 108.

Umowę zawierać można osobiście lub przez zastępcę, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

Zastępca, który zawiera umowę w granicach swego umocowania, zobowiązuje zastąpienego i nabywa dlań prawa bezpośrednio.

Działanie w zastępstwie może być wyraźne lub domyślne z okoliczności.

52 pr. T., 283 pr. fr.

Art. 109.

Granice umocowania zastępcy, ustanowionego z mocy przepisów ustawy lub rozporządzenia władzy, określają szczególnie wydane w tym przedmiocie przepisy.

Granice umocowania zastępcy, ustanowionego z woli zastąpienego, określa treść pełnomocnictwa.

53 pr. T.

Art. 110.

Umocowanie, w wyrazach ogólnych udzielone, obejmuje jedynie czyny zarządu.

Jeżeli idzie o zbytek lub obciążenie majątku, umocowanie powinno być wyraźne.

Art. 111

Jeżeli umowę zawiera się na piśmie, pełnomocnictwo do zawarcia umowy winno być pismem stwierdzone.

Art. 112.

Ograniczenie zdolności osobistej zastępcy nie skutkuje nieważności oświadczenia woli, uczynionego w imieniu mocodawcy, chyba że nastąpiło już po wydaniu pełnomocnictwa, a mocodawca o tem nie wiedział, albo wiedząc, nie cofnął pełnomocnictwa.

54 pr. T.

Art. 113.

Zgaśnięcie, albo ograniczenie umocowania nie wpływa na ważność umowy, zawartej przez pełnomocnika w granicach udzielonego mu pełnomocnictwa, chyba że trzecia osoba w chwili zawarcia umowy z pełnomocnikiem o zgaśnięciu lub ograniczeniu umocowania wiedziała, albo nie mogła nie wiedzieć.

55 pr. T., 288 pr. fr.

Art. 114.

Jeżeli zawierający unowę w imieniu drugiej osoby nie ma pełnomocnictwa, albo pełnomocnictwo przekroczy, skuteczność umowy zależy od potwierdzenia jej przez osobę, w której imieniu unowę zawarto.

Strona interesowana może wezwać zastąpionego, aby się w oznaczonym czasie oświadczył, czy unowę potwierdza.

W razie bezskutecznego upływu tego czasu, uważać należy, iż potwierdzenia odmówiono.

W tym przypadku strona interesowana może żądać od zastępcy wynagrodzenia szkody, jaką poniosła przez to, że w zaufaniu do istnienia umocowania zawarła unowę z zastępcą.

Potwierdzenie umowy przez zastąpionego odnosi skutek od chwili jej zawarcia przez zastępcę. Dobrowolne wykonanie umowy w całości lub w części przez zastąpionego jest równoznaczne z potwierdzeniem.

56 pr. T., 290 pr. fr.

Art. 115.

Zastępca, należycie umocowany, może w swe miejsce podstawić kogo innego, o ile możność ta nie została mu odjętą przez ustawę lub pełnomocnictwo.

Kilku zastępców, umocowanych do jednej i tej samej czynności, może działać łącznie lub każdy oddzielnie, o ile inaczej nie postanowiono.

Przepis ten stosuje się również do dalszych zastępstw.

Art. 116.

Postanowienia niniejszego działu mają odpowiednie zastosowanie do wszelkich czynności prawnych i oświadczeń woli przez zastępcę.

57 pr. T.

DZIAŁ VIII.

O skutkach umów.

Art. 117.

Umowy powinny być zawierane i wykonywane z dobrą wiarą i mogą być odwoływane i zmieniane tylko za wzajemnem zezwoleniem stron lub z przyczyn, przez ustawę dozwolonych.

Dobra wiara zawsze się domniemywa, a ten, kto złą wiarę zarzuca, dowieść jej powinien.

32 pr. fr., 1134 i 2268 K. N

Art. 118.

Umowy obowiązują nietylko do tego, co w nich jest wyrażone, lecz zarazem do wszystkich następstw, jakie ustawa, zwyczaj i słuszność nadaje oświadczeniom i zobowiązaniom stron według ich natury.

33 pr. fr., 1135 K. N., 76 pr. ros.

Art. 119.

Umowy treści niemożliwej do wykonania, albo zabronionej ustawą, oraz umowy, przeciwne dobrym obyczajom, są nieważne.

Jeżeli treść umowy niemożliwa do wykonania, albo zabroniona może się stać w przyszłości możliwą lub dozwoloną, umowa, zawarta na przypadek, gdyby to się stało, uważać się będzie za warunkową.

Gdy wadliwości, wymienione w ustępie pierwszym, odnoszą się tylko do niektórych postanowień umowy, inne postanowienia pozostają w mocy, chyba że uznać należy, iż bez takich postanowień strony nie byłyby zawarły umowy.

50 pr. T., 29 i 31 pr. fr., 21, 22, 50, 51 pr. ros.

Art. 120.

Strona, która wiedziała przy zawarciu umowy o niemożliwości świadczenia, obowiązana jest do wynagrodzenia szkody, którą ponosi druga strona przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o jej nieważności.

51 pr. T., 21 pr. ros.

DZIAŁ IX.

O tłumaczeniu umów i oświadczeń woli.

Art. 121.

W umowach należy raczej badać, jaki był wspólny zamiar i cel stron umawiających się, aniżeli opierać się na dosłownem znaczeniu wyrazów.

35 pr. T., 42 pr. fr., 72 pr. ros.

Art. 122.

Skoro pewne zastrzeżenie może być rozumiane dwojako, trzeba je raczej rozumieć w tem znaczeniu, przy którym może sprawić pewien skutek, a nie w znaczeniu, przy którymby żadnego skutku mieć nie mogło.

43 pr. fr., 1157 K. N., 75 pr. ros.

Art. 123.

Wyrażenia, które mogą być rozumiane dwojako, należy brać w znaczeniu, jakie najczęściej osnowie umowy odpowiada.

Co jest dwuznaczne, tłumaczy się podług zwyczaju okolicy, w której strony stale zamieszkują, a jeżeli strony zamieszkują w różnych miejscowościach, to podług zwyczaju miejsca zamieszkania strony zobowiązanej.

44—45 pr. fr., 1158—1159 K. N., 73—74 pr. ros.

Art. 124.

Umowę należy uzupełniać zwykłemi w niej zastrzeżeniami, chociażby w niej nie były wyrażone.

W razie wątpliwości, tłumaczy się umowę przeciwko temu, kto zobowiązanie dla siebie zastrzegł, a na korzyść tego, kto zobowiązanie zaciągnął.

46 i 48 pr. fr., 1160 i 1162 K. N., 77 pr. ros.

Art. 125.

Postanowienia art. 121 i 124 mają odpowiednie zastosowanie do wszelkiego rodzaju oświadczeń woli.

DZIAŁ X.

O formie oświadczeń woli i umów w ogólności.

Art. 126.

Ważność oświadczenia woli lub umowy zależna jest od zachowania szczególnej formy tylko w przypadkach, w których ustawa wyraźnie wymaga zachowania pewnej formy pod rygorem nieważności.

Wymaganie ustawy, aby zachowaną była forma piśmienne, ma tylko to znaczenie, że w razie sporu niedopuszczalne są dowody ze świadków i domniemań bez zgody obu stron.

23 pr. T., 257 i 265 pr. fr., 13 i 15 pr. ros.

Art. 127.

Jeżeli strony umówią się co do pewnej formy oświadczenia woli lub umowy, to w razie wątpliwości należy przyjąć, że bez zachowania umówionej formy strona interesowana nie chce być związana.

Jeżeli jednak strony zawrą umowę w pewnej formie z zastrzeżeniem, że w przyszłości ma być nadana jej inna forma, to zastrzeżenie takie, w razie niewykonania, nie pociąga za sobą nieważności umowy, a może być tylko podstawą do jej rozwiązania, o ile ustawa lub wola stron nie stanowią inaczej.

23 pr. T., 16 pr. ros.

Art. 128.

Uzupełnienie, zmiana lub uchylene umowy, zawartej na piśmie, w razie sporu, nie może być stwierdzone zeznaniem świadków lub za pomocą domniemań bez zgody obu stron.

Ta samo dotyczy wszelkich wezwań, zawiadomień, wypowiedzeń i t. p. czynności, związanych z wykonaniem umowy, zawartej na piśmie, jeżeli pismo jest wymagalne dla tego rodzaju czynności według umowy lub przepisu ustawy.

17 pr. ros.

Art. 129.

Umowa, której zawarcia na piśmie wymaga ustawa, albo wola stron, jest zawartą, skoro ją strony własnoręcznie podpisały.

Wydanie jednego lub kilku egzemplarzy umowy z podpisem strony zobowiązanej stronie uprawnionej jest dowodem zawarcia umowy, chociażby strona uprawniona posiadanego egzemplarza umowy nie podpisała.

To samo dotyczy umów, z których dla stron wypływają zobowiązania wzajemne.

Jeżeli umowę spisano tylko w jednym egzemplarzu, pozostawionym w rękach osoby trzeciej lub jednej strony, w razie sporu, strona interesowana może żądać od posiadacza złożenia oryginału umowy, a w razie niezłożenia, może stwierdzić powstanie i treść umowy wszelkimi dowodami.

24 pr. T., 240 pr. fr., 18 i 19 pr. ros.

Art. 130.

Podpis własnoręczny można zastąpić podpisem, odbitym sposobem mechanicznym, jeżeli w obrocie jest to przyjęte.

Za niepiśmiennych lub niemogących pisać, lecz umiejących czytać, może podpisać się inna osoba, której podpis winien być uwierzytelniony przez sąd, notariusza lub urząd policyjny z zaznaczeniem, że inna osoba podpisała się na skutek prośby niepiśmiennego lub niemogącego pisać, lecz umiejącego czytać.

Osoby, pozbawione wzroku i wogóle nieumiejące czytać, mogą składać oświadczenia woli i zawierać umowy na piśmie jedynie w formie aktu notarialnego.

25—27 pr. T.,

Art. 131.

W razie ustalenia, w myśl przepisów art. 130, że strony nie mogły zobowiązać się na piśmie, fakt oświadczenia woli lub zawarcia umowy może być stwierdzony innymi dowodami, o ile ustawa nie wymaga zachowania formy piśmiennej.

Art. 132.

Umowy i oświadczenia woli, zeznane w formie pisma za podpisem prywatnym, mają datę pewną przeciwko osobom trzecim dopiero od dnia śmierci osoby lub jednej z osób, podpisanych na dokumencie, albo od dnia, w którym uwierzytelniono podpisy stron przez sąd, notariusza lub urząd policyjny, albo od dnia, w którym powołano się na treść dokumentu w akcie lub rejestrze urzędowym. Dowód ze świadków i domniemań dla ustalenia daty pisma w stosunku do osób trzecich dopuszczalny jest tylko wtedy, gdy dla umowy lub oświadczenia woli ustawa nie wymaga formy piśmiennej.

Przeciwpiśma, o ile ustawa nie uznaje ich za nieważne, mogą mieć skutek pomiędzy stronami umawiającymi się oraz ich spadkobiercami ogólnymi. Nie mogą mieć skutku w stosunku do osób, które ich nie podpisały, o ile osoby te nie powołują się na nie.

244 i 236 pr. fr., 1328 i 1321 K. N., 20 pr. ros.

TYTUŁ DRUGI.

O czynach dobrowolnych.

DZIAŁ I.

O sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia.

Art. 133.

Kto celem odwrócenia niebezpieczeństwa, grożącego drugiemu, ratuje cudze życie, zdrowie lub majątek, ten ma prawo żą-

dać od osoby interesowanej zwrotu koniecznych wydatków, chociażby działanie jego nie odniosło skutku, i odpowiada tylko za rażącą nieostrożność.

Wynagrodzenie poniesionej z tego powodu szkody osobistej lub majątkowej może żądać od osoby interesowanej tylko w tym stosunku, w jakim działanie jego odniosło skutek.

Przepis ten nie ma zastosowania do czynów, dokonanych przez organy władzy bezpieczeństwa publicznego, lub przez osoby, działające z jej polecenia.

101 pr. T., 1153 pr. ros.

Art. 134

Kto w celu odwrócenia wspólnego z innymi niebezpieczeństwa dobrowolnie lub nawet przymusowo, poniósł szkodę majątkową, ten może żądać od wszystkich, którzy z tego odnieśli korzyść, stosunkowego odszkodowania

Kto skutkiem zarządzenia władzy państwowej lub samorządowej, wydanego w interesie ogółu, poniósł szkodę majątkową, ten ma prawo żądać odszkodowania od odpowiedniej władzy

109 i 110 pr. T.

Art. 135.

Kto bez zlecenia przyjmuje na siebie pieczę nad osobą lub majątkiem drugiego, wykonanie cudzego zobowiązania lub prowadzenie cudzego interesu, ten obowiązany jest do działania z korzyścią i zgodnie z rzeczywistym lub domniemanym zamiarem osoby interesowanej, a w prowadzeniu cudzego interesu obowiązany jest dokładać zwykłej staranności, wymaganej w obrocie dla prowadzen a podobnych interesów.

102 pr. T., 55 pr fr., 1152 i 1153 pr ros.

Art. 136.

Kto bez zlecenia przyjął na siebie pieczę nad cudzym majątkiem lub podjął się prowadzenia cudzego interesu, ten, w miarę możności winien zawiadomić o tem osobę interesowaną i oczekiwać jej zleceń, chyba że okoliczności wymagają działania bez zwłoki.

W każdym razie obowiązany jest doprowadzić interes do końca, a względnie prowadzić dalej rozpoczęty interes, dopóki właściciel lub jego następca prawny nie będzie mógł sam go objąć.

Z czynności, dokonanych bez zlecenia, prowadzący cudzy interes winien złożyć rachunek, jak gdyby otrzymał zlecenie.

104 pr. T., 53 i 54 pr. fr., 1155 i 1156 pr. ros.

Art. 137.

Osoba interesowana powinna dopełnić zobowiązań, jakie opiekujący się osobą lub majątkiem drugiego albo prowadzący cudzy interes zaciągnął w jej imieniu, wynagrodzić mu wszystkie zobowiązania osobiste przezeń przyjęte i zwrócić wszelkie wydatki konieczne i użyteczne, jakie poczynił, wraz z odsetkami od dnia ich wyłożenia.

102 pr. T., 56 pr. fr., 1157 pr. ros.

Art. 138.

Uchybiający obowiązkowi, przewidzianym w art. 135 i 136 obowiązany jest do wynagrodzenia wynikłej stąd szkody. Kto jednak podjął się pieczy nad osobą lub majątkiem drugiego, wykonania cudzego zobowiązania lub prowadzenia cudzego interesu wbrew wiadomej mu woli osoby interesowanej, ten obowiązany jest do wynagrodzenia wszelkiej wynikłej stąd szkody i może żądać od osoby interesowanej dopełnienia zobowiązań i zwrotu wydatków, przewidzianych w art. 137, tylko w stosunku i w granicach osiągniętych przez nią korzyści.

103 pr. T., 1158 pr. ros.

Art. 139.

Jeżeli opiekujący się cudzym majątkiem lub prowadzący cudzy interes dokonał zmian w majątku osoby interesowanej bez oczywistej potrzeby lub korzyści, albo też wbrew wiadomej mu woli tejże osoby, to obowiązany jest na jej żądanie przywrócić rzecz do stanu poprzedniego, a gdyby to nie dało się uskuteczyć, wynagrodzić szkodę. Nakłady, na rzecz poczynione, może z powrotem odebrać, o ile to jest możliwe bez uszkodzenia rzeczy.

102 pr. T., 1161 i 1159 pr. ros.

Art. 140.

Osoby, ograniczone w zdolności prawnej, za czyny dokonane w cudzym interesie, bez zlecenia, a nawet wbrew woli osoby interesowanej, odpowiadają tylko w miarę wzbogacenia się bez przyczyny prawnej lub za szkodę, zrzadzoną czynem niedozwolonym.

55 pr. fr., 1160 pr. ros.

Art. 141.

Potwierdzenie ze strony osoby interesowanej nadaje prowadzeniu cudzego interesu wszelkie skutki wyraźnego zlecenia.

Takie same skutki ma prowadzenie cudzego interesu w mylnem przeświadczeniu, że się prowadzi interes własny.

57 pr. fr., 1163 i 1164 pr. ros.

DZIAŁ II.

O nieprawnem wzbogaceniu się.

Art. 142.

Kto bez przyczyny prawnej odniósł korzyść z majątku drugiej osoby, obowiązany jest do wydania jej uzyskanej korzyści w naturze, a gdyby to nie dało się uskuteczyć, do wydania jej wartości.

Obowiązek wydania w naturze obejmuje nietylko uzyskaną bezpośrednio korzyść, lecz także i to, co w razie zbycia, zniszczenia lub pogorszenia uzyskano, jako równowartość lub odszkodowanie.

Jeżeli ten, kto zyskał korzyść z majątku drugiej osoby, rozrządził tą korzyścią na rzecz osoby trzeciej pod tytułem darmym, natenczas obowiązany do wydania będzie obdarowany.

105—107 pr. T., 63, 64 i 66 pr. fr., 1165, 1166, 1169 i 1172 pr. ros.

Art. 143.

Obowiązany do wydania uzyskanej korzyści lub jej wartości ma prawo żądać zwrotu nakładów koniecznych, jeżeli zaś wiedział, że korzyść mu się nie należy, to zwrotu nakładów użytecznych może żądać o tyle, o ile one nie przenoszą zwiększenia się wartości rzeczy albo dadzą się odebrać bez uszkodzenia rzeczy.

108 pr. T., 65 pr. fr.

DZIAŁ III.

O nienależnej zapłacie.

Art. 144.

Kto w zamiarze uiszczenia długu spełni świadczenie, ma prawo żądać zwrotu tego, co świadczył, o ile w chwili świadczenia nie był zobowiązany.

Kto jednak spełnił świadczenie, zanim dług stał się wymagalny, nie może żądać jego zwrotu.

165 pr. T., 58 i 108 pr. fr., 96 i 1168 pr. ros.

Art. 145.

Wyłączone jest żądanie zwrotu świadczenia:

1) jeżeli istnienie długu nie może być stwierdzone pewnymi dowodami jedynie z powodu niezachowania formalności.

2) jeżeli ustawa odmawia prawa skargi lub uznaje dług za przedawniony;

3) jeżeli spełnione świadczenie odpowiada obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości towarzyskiej lub zwyczajom.

4) jeżeli otrzymujący świadczenie dowiedzie, że spełniający dobrowolnie świadczenie wiedział o tem, że do świadczenia nie był zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu.

166 pr. T., 56 pr. fr., 1167 pr. ros.

Art. 146.

Można żądać zwrotu spełnionego świadczenia, gdy przyczyna prawna świadczenia odpadnie albo będzie udaremniona przez to, że zastrzeżonego celu świadczenia nie osiągnięto.

Nieważność zobowiązania pociąga za sobą obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia, chyba że będzie udowodnionem, iż zobowiązanie po spełnieniu świadczenia stało się ważnem.

167 pr. T., 29 pr. fr., 1167—68 pr. ros.

Art. 147.

Kto drugiemu świadomie płaci za spełnienie czynu zabronionego lub przeciwnego dobrym obyczajom, albo też w celu skłócenia go do takiego czynu, ten nie ma prawa żądać zwrotu tego, co zapłacił.

168 pr. T., 58 pr. fr.

Art. 148.

Kto otrzymał nienależne mu świadczenie, obowiązany jest do zwrotu według przepisów o nienależnem wzbogaceniu się.

Gdy świadczono nienależne usługi, korzystający z nich winniem zapłacić odpowiednie wynagrodzenie, a gdy wiedział o tem, że usługi się nie należą, wynagrodzić nadto szkodę.

169—170 pr. T., 1170 pr. ros.

TYTUŁ TRZECI.

O czynach niedozwolonych.

DZIAŁ I.

O odpowiedzialności za własne czyny.

Art. 149.

Kto własnym czynem rozmyślnie lub przez niedbalstwo, wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

75 pr. T., 67 pr. fr., 1173 pr. ros.

Art. 150.

Kto korzysta z przysługującego mu prawa, powinien korzystać w taki sposób, aby w miarę możliwości nie wyrządzać drugiemu szkody.

Winnym nadużycia prawa obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez to szkody.

75 pr. T., 1174 pr. ros.

Art. 151.

Jeżeli szkodę wyrządziły dwie lub więcej osób wspólnie, odpowiedzialność ich za szkodę jest solidarna, chyba że udowodnią, kto i w jakim stopniu przyczynił się do wywołania szkody.

Za wyrządzoną szkodę odpowiada nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wywołał, lecz i ten, kto sprawcę do tego skłonił albo do wyrządzenia szkody był mu pomocny.

Kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody, ten odpowiada tylko do wysokości osiągniętej korzyści.

Art. 76 pr. T., 75 pr. fr., 1184 pr. ros.

Art. 152.

Jeżeli poszkodowany z własnej winy przyczynił się do wyrządzonej mu szkody albo też wpłynął na jej zwiększenie się, bądź

jeżeli do zwiększenia się szkody przyczyniła się osoba trzecia, w tych przypadkach wysokość odszkodowania, należnego od sprawcy, może ulec zmniejszeniu w stopniu, odpowiadającym przewinieniu poszkodowanego lub osoby trzeciej.

78 pr. T., 71 pr. fr., 1175 i 1185 pr. ros.

DZIAŁ II.

O wyłączeniu odpowiedzialności za własne czyny.

Art. 153.

Sprawca wyrządzonej drugiemu szkody nie jest obowiązany do jej naprawienia, jeżeli udowodni, że szkodę wyrządził pod wpływem bezprawnej groźby lub przymusu.

Odpowiedzialność za szkodę w tym przypadku ponosi osoba, winna użycia groźby lub przymusu.

1176 pr. ros.

Art. 154.

Za szkodę, wyrządzoną w stanie niedorozwoju umysłowego lub niepoczytalności, sprawca w ogólności nie odpowiada.

Kto jednak popadł w stan przemijającej nieprzytomności umysłu skutkiem użycia napojów odurzających albo innych podobnych środków, ten obowiązany jest do odszkodowania, jeżeli nie udowodni, że stan taki został wywołany bez jego winy.

81 pr. T., 1179 pr. ros.

Art. 155.

Kto działa w stanie obrony koniecznej celem odparcia od siebie lub innych bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub majątek, ten nie odpowiada za szkodę, którą w tym stanie wyrządzi napastnikowi.

84 pr. T., 70 pr. fr. 1177 pr. ros.

Art. 156.

Kto zniszczy lub uszkodzi cudzą rzecz, albo zabije lub zrani cudze zwierzę, w celu odwrócenia od siebie lub innych niebezpieczeństwa, grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia, ten nie odpowiada za szkodę, o ile niebezpieczeństwa sam nie wywołał, a czyn wyrządzający szkodę, był konieczny.

85 pr. T., 70 pr. fr., 1178 pr. ros

DZIAŁ III.

O odpowiedzialności za cudze czyny.

Art. 157.

Kto z mocy ustawy lub umowy obowiązany jest do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku lub szczególnego stanu umysłowego bądź cielesnego winy przypisać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody, jaką osoba ta bezprawnie komu wyrządzi, wolny zaś będzie od odpowiedzialności, jeżeli udowodni, że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru, albo że szkoda byłaby nastąpiła także i przy starannem wykonywaniu nadzoru.

Gdy poszkodowany nie może uzyskać odszkodowania od osób, obowiązanych do nadzoru, obowiązek całkowitego lub częściowego odszkodowania może być włożony na samego sprawcę, jeżeli z okoliczności, szczególnie zaś ze stanu majątkowego poszkodowanego i sprawcy wynika, że takie odszkodowanie odpowiada względem słuszności.

82. pr. T., 68 pr. fr., 1180—1181 pr. ros.

Art. 158.

Jeżeli szkoda wynikła nietylko z braku nadzoru, lecz i z winy sprawcy, osoba, obowiązana z mocy ustawy lub umowy do nadzoru nad nim, odpowiada solidarnie ze sprawcą.

1183 pr. ros.

Art 159

Przełożeni i dający zlecenia odpowiadają solidarnie ze sprawcą za szkodę, wyrządzoną z winy podwładnych i spełniających zlecenie przy dokonywaniu powierzonych im czynności.

Przepis ten nie stosuje się do osób, dających zlecenia przedsiębiorstwom i zakładom, które zawodowo zajmują się wykonywaniem podobnych zleceń.

W tym przypadku za szkodę, zrzadzoną przy spełnianiu zlecenia, odpowiedzialny jest właściciel przedsiębiorstwa lub zakładu solidarnie ze sprawcą.

83 pr. T., 69 pr. fr., 1182 pr. ros.

Art. 160.

Kto świadomie u siebie przyjmuje lub zatrzymuje osobę niebezpieczną dla otoczenia, ten odpowiada za szkodę, jaką osoba ta wskutek swej właściwości wyrządzi.

83 pr. T.

Art. 161.

Osoby, odpowiadające za cudze czyny, mają regres do sprawcy, o ile udowodnią, że szkoda powstała z jego winy.

1183 pr. ros.

DZIAŁ IV.

O odpowiedzialności za szkodę, wyrządzoną przez zwierzęta lub rzeczy.

Art. 162.

Właściciel zwierzęcia lub ten, kto się niem posługuje odpowiedzialnym jest za szkodę, jaką zwierzę zrzędziło, bez względu na to, czy było ono pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło, chyba że udowodni, że szkoda powstała z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, albo że szkoda byłaby nastąpiła mimo dołożenia wszelkiej staranności.

94 pr. T., 72 pr. fr., 1211 pr. ros.

Art. 163.

Za szkodę, spowodowaną wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem czegoś z pomieszczenia lub budynku odpowiada ten, kto je zajmuje, solidarnie ze sprawcą z zachowaniem regresu do sprawcy, chyba że udowodni, iż wypadek zdarzył się wskutek działania siły większej lub z winy osoby trzeciej, której działania nie mógł przewidzieć i szkodzie, zrzędzonej przez nią, nie mógł zapobiedz.

96 pr. T., 1206 pr. ros.

Art. 164.

Za szkodę, wyrządzoną przez zawalenie się budynku lub oberwanie części budynku albo innego urządzenia, odpowiada posiadacz, jeżeli zawalenie się budynku lub oberwanie się czegoś

było wynikiem wadliwości budowy lub urządzenia, bądź też braku należytego utrzymania.

Kto narażony jest na szkodę, grożącą mu od zawalenia się budynku lub innego urządzenia, ten może żądać od posiadacza, ażeby podjął środki zaradcze, jakich wymaga odwrócenie grożącego niebezpieczeństwa, a na wypadek ich niepodjęcia, może być upoważniony przez sąd do zastosowania środków zaradczych na rachunek posiadacza.

95 pr. T., 74 pr. fr., 1204, 1205 i 1209 pr. ros.

DZIAŁ V.

O odpowiedzialności za szkodę, wyrządzoną w związku z użyciem sił przyrody.

Art. 185.

Właściciele przedsiębiorstw i zakładów, używających maszyn, narzędzi i innych urządzeń, wprawianych w ruch za pomocą sił przyrody (pary, wody, gazu, elektryczności i t. p.), albo wytwarzających materiały wybuchowe lub posługujących się nimi, odpowiedzialni są za wszelką szkodę osobistą i majątkową, wyrządzoną komukolwiek w związku z użyciem sił przyrody oraz z wyrobem lub użyciem materiałów wybuchowych. Od tej odpowiedzialności właściciele wymienionych przedsiębiorstw i zakładów zwolnić się mogą tylko wówczas, gdy udowodnią, że szkoda powstała wyłącznie z winy uszkodzowanego, lub z winy osób trzecich, za których czyny nie mogą ponosić odpowiedzialności, lub wskutek działania siły większej.

97 pr. T., 1196 i 1210 pr. ros.

Art. 166.

Odpowiedzialność, przewidzianą w poprzednim artykule ponoszą również właściciele pojazdów, wozów ciężarowych, statków wodnych i powietrznych i wszelkich wogóle środków komunikacji, poruszanych za pomocą sił przyrody.

Jeżeli jednak pojazd, wóz, statek lub inny środek komunikacji oddany był do użytku komu innemu na jego własny rachunek i niebezpieczeństwo, to za szkodę, zrzadzoną w związku z użyciem sił przyrody, odpowiada ten, kto się nimi posługiwał, o ile miał prawo korzystania z mechanicznych środków komunikacji.

99 pr. T., 1195 pr. ros.

Art. 167.

Postanowienia art. 167 i 168 nie uchylają przepisom prawnym, które regulują odpowiedzialność kolei żelaznych i innych przedsiębiorstw za szkody, wyrządzone pracownikom i osobom trzecim.

98 pr. T., 1196 i 1198 pr. ros.

DZIAŁ VI.

O odszkodowaniu w ogólności.

Art. 168

Odszkodowanie obejmuje stratę, jaką poszkodowany poniósł i korzyść której został pozbawiony lub której mógł się spodziewać, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

77 pr. T.

Art. 169

Wysokość odszkodowania winna być określona w zależności od ustalonych przez poszkodowanego skutków czynu i przewinienia sprawcy, chyba że ustawa wkłada na sprawcę bezwzględną odpowiedzialność za szkodę albo odpowiedzialność, od której może się uwolnić, gdy udowodni, że za wyrządzoną szkodę nie odpowiada.

Odszkodowanie w zasadzie należy się w pieniądzu. Może jednak sąd, stosownie do okoliczności, nakazać naprawienie szkody przez przywrócenie rzeczy do stanu pierwotnego na rachunek sprawcy.

78, 79 pr. T., 89 pr. ros.

Art. 170.

Jeżeli ustalenie wysokości odszkodowania, ze względu na rodzaj szkody lub charakter roszczenia nie może być poparte dowodami, sąd może oznaczyć wysokość odszkodowania według swego słusznego uznania, opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

1185 pr. ros. 706 ros. ust. post. cyw.

Art. 171.

Kto sobie przywłaszczy cudze mienie, obowiązany jest do jego zwrotu w naturze, w stanie niezmienionym, wraz z przychodami i przyrostem od dnia przywłaszczenia, i wynagrodzić po-

szkodowanego za szkodę, jaką poniósł wskutek wyzucia go z mienia.

Art. 1188 pr. ros.

Art. 172.

Jeżeli ten, kto przywłaszczył sobie cudze mienie, roztrwo- nił je albo jeżeli rzecz przywłaszczona niszczała lub zaginęła, poszkodowany może żądać bądź wydania innej rzeczy tego sa- mego rodzaju i gatunku, bądź, gdy to jest niemożliwe, zwrotu wartości przywłaszczonego mienia według oszacowania w chwili przywłaszczenia lub czasu późniejszego aż do zgłoszenia żądania, wraz z odsetkami ustawowymi od dnia przywłaszczenia.

1189 i 1190 pr. ros., 1302 K N.

Art. 173.

Przy zwrocie w naturze przywłaszczonego cudzego mienia sprawca może żądać od poszkodowanego jedynie zwrotu koniecz- nych wydatków, poniesionych na zachowanie rzeczy.

1191 pr. ros.

DZIAŁ VII.

O odszkodowaniu za pozbawienie życia, uszkodzenie ciała lub zdrowia, pozbawienie wolności i obrazę czci.

Art. 174.

W razie śmierci poszkodowanego sprawca winien zwrócić kosztą usiłowanego leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

Osobom, do których utrzymania zmarły był obowiązany z mocy ustawy, jak również krewnym, powinowatym i wycho- wańcom, którym zmarły dobrowolnie stałe dostarczał środki utrzymania, sprawca winien wynagrodzić stracone korzyści przez wypłacanie renty, obliczonej według wysokości kosztów utrzymania, stosownie do potrzeb poszkodowanych, zarobków i prawdopodobnej długości życia zmarłego.

89 i 91 pr. T., 1186 i 1192 pr. ros

Art. 175.

Kto odpowiedzialny jest za uszkodzenie ciała, albo za szko- dę, wyrządzoną na zdrowiu, ponosi wszelkie powstałe z tego po- wodu koszty, a w razie potrzeby, obowiązany jest do wydania zgóry sumy, niezbędnej na leczenie poszkodowanego.

Gdyby wskutek uszkodzenia poszkodowany stracił w całości lub w części zdolność do pracy zarobkowej, albo gdyby zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia w przyszłości, sprawca obowiązany jest wypłacać poszkodowanemu rentę dożywotnią w wysokości, odpowiadającej poniesionej szkodzie.

Jeżeli w czasie wydania wyroku skutki uszkodzenia nie dadzą się jeszcze ustalić dokładnie, poszkodowanemu może być zasądzona tymczasowa renta.

88 pr. T., 1194 pr. ros.

Art. 176.

Wypłata renty, przewidzianej w art. 174 i 175 może być zabezpieczona na majątku dłużnika zarówno w wyroku, zasądzającym rentę, jak i później, o ile sąd, uzna, że zabezpieczenie jest potrzebne.

W razie zmiany okoliczności, wysokość zasądzonej renty może być zmieniona, na żądanie osób interesowanych.

88 pr. T., 1186 pr. ros.

Art. 177.

Zamiast renty, sąd może zasądzić jednorazowe odszkodowanie, jeżeli z okoliczności wynika, że otrzymywanie renty byłoby uciążliwe lub mniej korzystne dla poszkodowanego.

Jednorazowe odszkodowanie nie może przenosić dziesięcioletniej kapitalizacji renty, chyba że strony dobrowolnie zgodzą się na większą kapitalizację.

88 pr. T., 1186 pr. ros.

Art. 178.

Kto bezprawnie pozbawi kogoś wolności albo fałszywym doniesieniem wywoła pozbawienie kogoś wolności, ten obowiązany jest wynagrodzić wszelką powstałą z tego powodu szkodę.

90 pr. T., 1199 pr. ros.

Art. 179.

Kto rozpowszechnia nieprawdziwe wiadomości, uwłaczające czyjejkolwiek cześć albo podrywające zaufanie do zdolności kredytowej lub fachowej jakiejkolwiek osoby lub instytucji, ten obowiązany jest do ich odwołania oraz do wynagrodzenia szkody gdy takie wiadomości zagrażają zarobkowaniu, powodzeniu lub kredytowi poszkodowanej osoby lub instytucji.

Przepis ten nie stosuje się w przypadkach, gdy wiadomości udzielono osobie trzeciej poufnie, w jej interesie, a ten, kto je podał, o nieprawdziwości ich nie wiedział.

92 pr. T., 1200 pr. ros.

Art. 180.

W razie rozmyślnego pozbawienia kogoś życia, uszkodzenia ciała, pozbawienia wolności lub obrazy czci, sąd może w przypadkach, godnych uwzględnienia, przyznać poszkodowanemu, względnie najbliższemu członkowi jego rodziny, stosowną sumę pieniężną, jako zadośćuczynienie, niezależnie od wynagrodzenia szkody majątkowej.

Przepis ten może mieć również zastosowanie w przypadkach, gdy kobieta wogóle albo mężczyzna małoletni lub umyślowo upośledzony, za pomocą podstępu, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności został skłoniony do obcowania płciowego poza stosunkiem małżeńskim, albo do wykroczeń płciowych, przeciwnych naturze.

93 pr. T., 1201 i 1202 pr. ros., 76 pr. fr.

Art. 181.

Odszkodowania, przewidzianego w art. 174—180 dochodzić może tylko poszkodowany lub jego spadkobiercy. Osoby trzecie mogą nabywać jedynie sumy, prawomocnie zasądzone, z wyjątkiem rent, których płatność jeszcze nie nastąpiła.

1186 i 1201 pr. ros.

DZIAŁ VIII.

O czynnościach prawnych, dokonanych ze szkodą osób trzecich.

Art. 182

Kto celem zawarcia umowy z osobą, związaną już podobną umową z kim innym, skłoni ją do zerwania tej umowy, ten odpowiada za szkodę, wyrządzoną drugiej stronie, solidarnie ze stroną, winną zerwania, o ile z nią zawarł umowę osobiście lub przez osobę podstawioną.

Art. 183.

Wierzyciele mogą żądać, aby czynności prawne, dokonane przez dłużnika na ich szkodę, były uznane za nieszkodzące ich prawom.

Wierzyciele mogą dochodzić swoich praw, bez względu na czas powstania wierzytelności, drogą skargi albo obrony przeciwko temu, kto skutkiem czynności prawnej dłużnika nabył prawa albo zwolniony został z obowiązku, wiedząc, że czynność dłużnika szkodzi prawom wierzycieli.

Jeżeli z czynności prawnej dłużnika osiąga korzyść osoba, będąca w bliskim stosunku z nim, albo osoba obdarowana, to domniemywa się, że o szkodzie wierzycieli wiedziała.

208, 209 i 212 pr. T., 97 pr. fr., 136 i 179 pr. ros.

Art. 184.

Kto osiągnął korzyść z czynności dłużnika, dokonanej ze szkodą wierzycieli, ten może się uwolnić od ich roszczeń bądź przez zaspokojenie pretensji wierzycieli, bądź przez wskazanie majątku dłużnika, dostatecznego do zaspokojenia pretensji wierzycieli.

215 pr. T.

Art. 185

Wierzyciele mogą się podstawiać w prawa i skargi dłużnika i wykonywać je do wysokości swych pretensji, o ile pretensje wierzycieli są wymagalne, a dłużnik ze swych praw nie korzysta, albo się ich zrzeka.

210 pr. T., 96 pr. fr.

ROZDZIAŁ IV.

O sposobach zmiany stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O zmianie wierzyciela.

DZIAŁ I.

O ustąpieniu wierzytelności.

Art. 186.

Wierzyciel może bez zezwolenia dłużnika ustąpić swą wierzytelność osobie trzeciej, o ile to ustąpienie nie sprzeciwia się właściwości stosunku zobowiązaniowego, albo przepisom ustawy.

111 pr. T., 153 i 154 pr. ros.

Art. 187.

Jeżeli, wbrew zastrzeżeniu umownemu, wierzyciel ustępuje swą wierzytelność bez zezwolenia dłużnika, ustąpienie to obowiązuje dłużnika tylko w tym przypadku, gdy ustąpiono wierzytelność z dokumentu piśmiennego, w którym nie wspomniano o ograniczeniu wierzyciela w prawie rozporządzania wierzytelnością bez zezwolenia dłużnika, a nabywca o takim ograniczeniu skądinąd nie wiedział.

155 pr. ros.

Art. 188.

Nabywca wstępuje w prawa wierzyciela z chwilą zawarcia umowy o ustąpieniu wierzytelności.

Razem z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, jak również prawo do zaległych odsetek, o ile nie umówiono się inaczej.

112 pr T., 1692 K. N., 156 pr. ros.

Art. 189.

Ustąpienie wierzytelności z dokumentu piśmiennego winno być pismem stwierdzone, z tytułu zaś na okaziciela dokonywa się przez wydanie dokumentu.

112 pr. T., 157 i 166 pr. ros.

Art. 190

Zbywca wierzytelności obowiązany jest udzielić nabywcy wszelkich potrzebnych wyjaśnień i wydać mu dokumenty, dotyczące się wierzytelności, o ile je posiada, a w razie częściowego ustąpienia — wierzytelne odpisy dokumentów.

113 pr. T., 159 pr. ros.

Art. 191.

Dopóki dłużnik nie otrzymał zawiadomienia o ustąpieniu wierzytelności od zbywcy, albo od nabywcy jego praw, zapłata, dokonana poprzedniemu wierzycielowi, i akty prawne, z nim zawarte, mają skutek przeciwko nabywcy, chyba że dłużnik wiedział o dokonaniem ustąpieniu wierzytelności w chwili zapłaty długu, lub zawarcia aktów z poprzednim wierzycielem.

115 pr. T., 158 pr. ros.

Art. 192.

Dłużnikowi służyć przeciwko nabywcy zarzuty, jakie miał przeciwko zbywcy wierzytelności do czasu powzięcia wiadomości o jej ustąpieniu, z wyjątkiem zarzutu umorzenia wierzytelności przez potrącenie. o ile wierzytelność pochodzi z ustąpionego dokumentu piśmiennego, a nabywca o dokonaniem potrąceniu nie wiedział.

Podobnież zarzut pozorności długu nie może być zgłoszony przeciwko nabywcy, który nabył wierzytelność w zaufaniu do dokumentu piśmiennego i o pozorności wierzytelności nie wiedział.
114 pr. T., 162 pr. ros.

Art. 193.

Gdy między dwoma lub kilku osobami toczy się spór o to, której z nich przysługuje wierzytelność, każda strona procesowa może żądać od sądu, aby do czasu ukończenia procesu nakazał dłużnikowi wstrzymać się od zapłaty długu, lub złożyć go na skład sądowy, o ile dług już jest wymagalny.
116 pr. T.

Art. 194.

Kto ustąpił wierzytelność za wynagrodzeniem, odpowiada przed nabywcą za jej istnienie w czasie ustąpienia, chyba że nabywca w chwili ustąpienia wiedział, że wierzytelność jest wątpliwa lub sporna.

Odpowiedzialność za istnienie wierzytelności polega na obowiązku zwrotu tego, co otrzymano za ustąpienie wierzytelności, oraz na obowiązku wynagrodzenia za szkodę.

117 pr. T., 160 pr. ros.

Art. 195.

Za wypłacalność dłużnika zbywca wierzytelności odpowiada o tyle tylko, o ile się do tego zobowiąże i do wysokości tego, co za wierzytelność otrzymał, o ile nie umówiono się inaczej.

117 pr. T., 1694 K. N., 161 pr. ros.

Art. 196.

Przepisy art. 186—195 mają odpowiednie zastosowanie do ustąpienia na rzecz osób trzecich wszelkiego rodzaju praw i skarg.

1689 K. N.

Art. 197.

Przepisy niniejszego działu nie uchybiają odmiennym przepisom o ustąpieniu praw z weksli, czeków i innych papierów wartościowych.

119 pr. T.

DZIAŁ II.

O podstawieniu osoby trzeciej w miejsce i prawa zaspokojonego wierzyciela.

Art. 198.

Podstawienie w prawa wierzyciela na korzyść trzeciej osoby, która go spłaca, może być umowne, albo prawne.

136 pr. T., 175 pr. fr. 1249 K. N.

Art. 199.

Podstawienie w prawa wierzyciela jest umowne:

1) gdy wierzyciel, otrzymując zapłatę od osoby trzeciej, podstawia ją w swe miejsce i wszelkie prawa, związane z wierzytelnością. Podstawienie to powinno być wyraźne i jednocześnie z zapłatą;

2) gdy dłużnik zapożycza sumę w celu zapłacenia swego długu i podstawienia wypożyczającego w prawa wierzyciela. Ażeby podstawienie to było ważnem, potrzeba, aby akt pożyczki i pokwitowanie sporządzone były przed notariuszem, aby w akcie pożyczki mieściło się oświadczenie, że suma pożyczona została w celu dopełnienia zapłaty, oraz aby w pokwitowaniu było oświadczenie, że zapłata dopełniona została pieniędzmi, dostarczonymi w tym celu przez nowego wierzyciela. Podstawienie to nastąpić może bez współdziałania wierzyciela.

136 pr. T., 176 pr. fr., 1250 K. N.

Art. 200.

Podstawienie ma miejsce z samego prawa:

1) na korzyść tego, kto, będąc sam wierzycielem, spłaca innego wierzyciela, mającego przed nim pierwszeństwo z powodu przywileju lub hipoteki; jeżeli wskutek rozpoczęcia kroków egzekucyjnych przez wierzyciela, mającego pierwszeństwo, możliwość zaspokojenia innych wierzytelności jest zagrożona;

2) na korzyść tego, kto, będąc zobowiązanym łącznie z in-

nyymi lub za innych do zapłaty długu, albo odpowiedzialnym majątkowo za zapłatę cudzego długu, ma interes w zaspokojeniu długu;

3) na korzyść spadkobiercy beneficjalnego, który pieniędzmi swoimi spłacił długi spadkowe.

177 pr. fr., 1251 K. N., 85 pr. ros.

Art. 201.

Podstawienie umowne, albo prawne, nie może szkodzić wierzycielowi, gdy tylko w części zaspokojony został; może on w tym przypadku wykonywać swe prawo co do resztującej należności z pierwszeństwem przed tym, od którego otrzymał tylko częściową zapłatę, chyba że zrzekł się dobrowolnie tego pierwszeństwa.

137 pr. T., 178 pr. fr., 1252 K. N.

Art. 202.

W przypadkach podstawienia za zgodą wierzyciela, tudzież z mocy samego prawa, dłużnik odpowiada tylko do wysokości tego, co poprzedni wierzyciel na zaspokojenie swej należności otrzymał, i zachowuje przeciwko podstawionemu zarzuty, jakie miał przeciwko poprzedniemu wierzycielowi do czasu powzięcia wiadomości o podstawieniu, jak również zachowuje zarzuty przeciwko podstawionemu wierzycielowi ze stosunku do niego przed podstawieniem.

Poprzedni wierzyciel odpowiada przed wierzycielem podstawionym bez zgody dłużnika z tytułu otrzymanego zaspokojenia według przepisów o nienależnej zapłacie.

137 pr. T.

TYTUŁ DRUGI.

O zmianie dłużnika.

Art. 203.

Kto z mocy umowy z dłużnikiem zobowiąże się zwolnić go od świadczenia wobec wierzyciela, winien w czasie właściwym zaspokoić wierzyciela, chociażby ten nie wyraził swej zgody na zmianę dłużnika.

Wierzyciel tylko wówczas może odmówić przyjęcia świadczenia od osoby trzeciej, zobowiązanej do świadczenia na skutek

umowy z dłużnikiem, gdy z natury zobowiązania wynika, że dłużnik winien osobiście uiścić się z długu.

120 pr. T., 163 pr. ros.

Art. 204.

Wierzyciel, który nie wyraził zgody na zmianę dłużnika, mocen jest dochodzić swej wierzytelności solidarnie od dłużnika i od osoby, która zobowiązała się wobec dłużnika do świadczenia na rzecz wierzyciela, o ile zobowiązanie to nie zostało przez strony uchylone przed rozpoczęciem kroków sądowych przez wierzyciela.

Osoba trzecia, pociągnięta do odpowiedzialności przez wierzyciela, może się bronić zarzutami, jakie jej przysługują z mocy umowy z dłużnikiem.

Por. 107 nin pr., 34 pr. T, 38 pr. fr., 54—57 pr. ros.

Art. 205.

Kto z mocy umowy z wierzycielem zobowiąże się do świadczenia zamiast dłużnika, ten wstępuje w miejsce dotychczasowego dłużnika i obejmuje wszelkie jego obowiązki.

Dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu tylko wówczas, gdy to wyraźnie wypływa z umowy.

W razie wątpliwości nowego dłużnika, uważać należy za solidarnego poręczyciela.

121 pr. T.

Art. 206.

Jeżeli wierzyciel zgadza się na zmianę dłużnika na skutek umowy, zawartej między dotychczasowym dłużnikiem a nowym, wstępującym w jego miejsce, natenczas dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu, chyba że nowy dłużnik był niewypłacalny w chwili dokonania zmiany, a o tej niewypłacalności wierzyciel nie wiedział.

194 pr. fr., 163 pr. ros.

Art. 207.

Zezwolenie wierzyciela na zmianę dłużnika, udzielone dłużnikowi bez zastrzeżeń, zwalnia tegoż z długu, gdy zamiast siebie, wskaże inną osobę, która wobec wierzyciela zobowiąże się do świadczenia zamiast dłużnika, chyba że dłużnik wskaże osobę, jawnie niezdolną do spełnienia świadczenia, albo niewypłacalną.

W tym przypadku wierzyciel może nie zgodzić się na zmianę dłużnika.

Art. 208.

Przejmujący cudzy dług może przeciwstawić wierzycielowi wszelkie zarzuty, jakie wynikają ze stosunku wierzyciela z poprzednim dłużnikiem, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelnością tegoż.

Nie może jednak przeciwstawić wierzycielowi zarzutów, wynikających ze stosunku poprzedniego dłużnika z nowym, wstępującym w jego miejsce, o ile wierzyciel wyraził swą zgodę na zmianę dłużnika i zwolnił z długu poprzedniego dłużnika.

123 pr. T., 199 pr. fr., 165 pr. ros.

Art. 209.

Wskutek zmiany dłużnika za zgodą wierzyciela gasną ustanowione, celem zabezpieczenia wierzytelności, poręczenie i prawo zastawu, o ile poręczyciel lub ci, do których należy przedmiot prawa zastawu, nie zgodzą się na dalsze ich trwanie.

Zabezpieczenia, ustanowione na majątku poprzedniego dłużnika, gasną, jeżeli wierzyciel, wyrażając swą zgodę na zmianę dłużnika, nie zastrzegł ich zachowania, pomimo zmiany dłużnika.

124 pr. T., 196 pr. fr., 166 pr. ros.

Art. 210.

Jeżeli dług wypływa z dokumentu piśmiennego, zezwolenie stron interesowanych na zmianę dłużnika winno być pismem stwierdzone.

164 pr. ros.

TYTUŁ TRZECI.

O przejściu praw i obowiązków wzajemnych.

Art. 211.

W zobowiązaniach wzajemnych zmiana stron, z których każda jest wierzycielem i dłużnikiem, z zachowaniem przepisów, wyłożonych w tytułach pierwszym i drugim rozdziału niniejszego, jest dopuszczalna o tyle, o ile to nie sprzeciwia się naturze zobowiązań wzajemnych stron lub przepisom ustawy.

To samo dotyczy zmiany wierzyciela bez przejęcia wzajemnych obowiązków, albo dłużnika, bez przejęcia wzajemnych praw.

Art. 212.

Kto nabywa majątek lub przedsiębiorstwo bez przejęcia lub zaspokojenia długów, zaciągniętych przez poprzedniego właściciela w interesie majątku lub przedsiębiorstwa, ten odpowiedzialny jest przed wierzycielami z nabytego majątku lub przedsiębiorstwa, o ile o istnieniu długów w czasie nabycia wiedział lub z łatwością mógł się dowiedzieć.

Jeżeli majątek lub przedsiębiorstwo nabywa osoba bliska sprzedawcy, to domniemywa się, że o istnieniu długów wiedziała, chyba że złoży dowód przeciwny.

126 i 127 pr. T.

Art. 213.

Kto nabywa majątek lub przedsiębiorstwo, przejmując na siebie zaspokojenie długów, zaciągniętych przez poprzedniego właściciela w interesie majątku lub przedsiębiorstwa, lub zabezpieczonych na majątku, ten przed zbywcą odpowiedzialny jest za zaspokojenie długów w całości, chyba że umówiono się inaczej.

125 pr. T.

Art. 214.

Odmienne przepisy o nabywaniu majątków w drodze ogólnej egzekucji sądowej lub postępowania upadłościowego winny być zachowane.

125 pr. T.

TYTUŁ CZWARTY.

O odnowieniu zobowiązań.

Art. 215.

Gdy dłużnik, w celu umorzenia zobowiązania, za zgodą wierzyciela zobowiąże się świadczyć co innego, niż był zobowiązany, albo choćby to samo, lecz z innej zasady prawnej, następuje odnowienie zobowiązania.

132 pr. T., 191 pr. fr.

Art. 216.

Odnowienie nie domniemywa się; trzeba, aby wola spełnienia go wyraźnie z czynności wypływała.

W szczególności zmiany w stosunku zobowiązaniowym, dotyczące jedynie czasu, miejsca lub sposobu spełnienia świadczenia, oraz zmiany w zabezpieczeniu, oprocentowaniu lub innych dodatkowych świadczeniach, jak również wystawienie nowego dokumentu, nie powodują same przez się umorzenia zobowiązania
133 pr. T., 192 pr. fr.

Art. 217.

Wydanie wierzycielowi weksłu lub czeku, opatrzonego wekslowo obowiązującym podpisem dłużnika albo innych osób, nie powoduje umorzenia zobowiązania, jeżeli tego wyraźnie nie umówiono.

Kto na pokrycie swej należności otrzymuje od dłużnika weksel lub czek, ten odpowiedzialny jest przed dłużnikiem jedynie za szkodę, wyrządzoną uchybieniem przepisom wekslowym lub czekowym.

133 pr. T.,

Art. 218

Gdy wierzytelność pierwotna zostaje umorzona zawiązaniem nowego stosunku zobowiązaniowego, zabezpieczenia prawem zastawu albo poręczeniem mogą być utrzymane w mocy, jeżeli osoby interesowane na to się zgodzą, a inne postanowienia ustawowe nie stają temu na przeszkodzie

134 pr. T., 195 pr. fr

ROZDZIAŁ V.

O sposobach ustania stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O wykonaniu zobowiązań.

DZIAŁ I.

Postanowienia ogólne o sposobie, miejscu i czasie wykonania.

Art. 219.

Strony winny wykonywać zobowiązania zgodnie z ich treścią i w sposób, odpowiadający wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu.

Przy wykonywaniu zobowiązań; oprócz wyraźnej woli stron, winny być zachowane przepisy, ustanowione dla poszczególnych rodzajów zobowiązań.

128 pr. T., 78 pr. ros.

Art. 220.

Jeżeli sposób wykonania zobowiązania nie jest w umowie oznaczony, wszelkie czynności, związane ze spełnieniem świadczenia, winien przedsięwziąć dłużnik na rachunek własny, o ile z natury zobowiązania nie wynika inaczej.

173 pr. fr., 1248 K. N., 91 pr. ros.

Art. 221.

Dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie w miejscu i czasie, które są wskazane w umowie lub odpowiadają istocie zobowiązania.

Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie może być określone, świadczenie winno być spełnione w miejscu zamieszkania dłużnika w czasie spełnienia, albo w miejscu siedziby przedsiębiorstwa dłużnika, o ile zobowiązanie ma związek z tem przedsiębiorstwem.

Świadczenie, polegające na wydaniu pewnej co do tożsamości oznaczonej rzeczy, w razie wątpliwości winno być spełnione w miejscu, w którym rzecz w czasie powstania zobowiązania się znajdowała.

Przy wykonaniu zobowiązań wzajemnych świadczenie jednej strony, w razie wątpliwości, winno być spełnione w miejscu, w którym według umowy lub natury zobowiązania winno być spełnione świadczenie wzajemne drugiej strony.

149 pr. T., 172 pr. fr., 89 i 99 pr. ros.

Art. 222.

Należności pieniężne, przypadające na rzecz banków i instytucji kredytowych z jednostronnych zobowiązań, w razie wątpliwości, są płatne w miejscu siedziby banku lub instytucji kredytowej w czasie powstania zobowiązania. Dłużnik obowiązany jest wpłacić lub przesłać wierzycielowi dłużną sumę pieniężną na swój koszt i niebezpieczeństwo.

W przypadku zmiany siedziby wierzyciela, nadwyżkę kosztów i niebezpieczeństwo, wynikłe na skutek tej zmiany, ponosi wierzyciel.

150 pr. T., 90 pr. ros.

Art. 223.

Dłużnik nie może żądać od wierzyciela udzielenia mu zwłoki w spełnieniu świadczenia, skoro, czas spełnienia według umowy lub przepisów ustawy już nastąpił.

Sąd może jednak, ze względu na położenie dłużnika lub ogólne przesilenie gospodarcze, używając swej władzy z wielką oględnością, odroczyć dłużnikowi termin spełnienia świadczenia albo rozłożyć dług na raty płatne w terminach, przez sąd oznaczonych, oraz zawiesić wykonanie poszukiwań długu, już rozpoczętych przez wierzyciela.

169 pr. fr., 1244 K. N. 136 ros. ust. post. cyw.

Art. 224.

Jeżeli z mocy umowy lub wyroku sądowego dług co do całości ściśle określony jest płatny w ratach terminowych, to w razie uchybienia przez dłużnika którejkolwiek raty, cała pozostała reszta długu ulega niezwłocznej zapłacie, chyba że zapłata poszczególnych rat jest uzależniona od wzajemnego świadczenia wierzyciela albo z natury zobowiązania wypływa, że raty winny być wypłacane tylko okresowo.

DZIAŁ II.

O osobach, uczestniczących w wykonaniu.

Art. 225.

Dłużnik może spełnić świadczenia osobiście lub przez osobę, działającą na skutek jego zlecenia, o ile z natury zobowiązania albo umowy nie wynika, że dłużnik obowiązany jest świadczyć tylko osobiście.

128 pr. T., 162 pr. fr., 82 i 83 pr. ros.

Art. 226.

Zobowiązanie, nie wymagające koniecznie osobistego świadczenia dłużnika, może być wykonane przez osobę trzecią bez wiedzy dłużnika.

Gdy trzecia osoba wykonywa zobowiązanie bez zlecenia dłużnika, stosunek jej do dłużnika określa się według przepisów o sprawowaniu cudzych interesów, bez zlecenia.

W przypadku podstawienia w prawa wierzyciela z mocy umowy lub samego prawa, ani wierzyciel, ani dłużnik nie mogą się sprzeciwiać spełnieniu świadczenia przez osobę trzecią, chyba, że dłużnik sam je spełni, wiedząc, że trzecia osoba zamierza świadczyć za niego.

136 pr. T., 161 pr. fr., 84 i 1152 pr. ros.

Art. 227.

Zapłata długu winna być dokonana do rąk wierzyciela lub osoby, umocowanej do odbioru w imieniu wierzyciela, chyba, że zobowiązanie jest tego rodzaju, że może być wykonane bez udziału wierzyciela.

Zapłata długu do rąk wierzyciela jest nieważna, jeżeli wierzyciel był niezdolny do odebrania, chyba by dłużnik dowiódł, że spełnione świadczenie obrócono na korzyść wierzyciela, albo, że zapłatę potwierdziła osoba umocowana do odbioru lub sam wierzyciel, po odzyskaniu zdolności do odebrania.

Zapłata dokonana do rąk osoby, do odbioru nieumocowanej, będzie skuteczna, o ile wierzyciel ją potwierdzi lub z niej skorzysta.

138 pr. T., 164 pr. fr., 86 i 87 pr. ros.

Art. 228.

Zapłata, dokonana w dobrej wierze do rąk następcy prawnego wierzyciela jest ważna, chociażby prawo następstwa zostało po dokonanej zapłacie unieważnione lub ograniczone.

88 pr. ros., 165 pr. fr., 1240 K. N.

Art. 229.

Zapłata, dokonana przez dłużnika do rąk wierzyciela z ujmą zajęcia lub zapowiedzeniu sądowemu, jest nieważna względem osób, które uprzednio dokonały zajęcia lub zapowiedzenia majątku wierzyciela u dłużnika.

Osoby te mogą do wysokości swych pretensji zmusić dłużnika do ponownej zapłaty na ich rzecz tego, co dłużnik zapłacił swemu wierzycielowi, wbrew zajęcia lub zapowiedzeniu, z zastrzeżeniem w tym przypadku dla dłużnika regresu do wierzyciela.

166 pr. fr., 1242 K. N.

DZIAŁ III.

O przedmiocie wykonania.

Art. 230.

Wierzyciel może odmówić przyjęcia świadczenia częściowego, jeżeli cały dług jest już wymagalny.

Jednorazowe lub kilkakrotne przyjęcie przez wierzyciela części wymagalnego długu nie pozbawia go prawa żądania od dłużnika niezwłocznej zapłaty pozostałej reszty długu, chyba, że wierzyciel zgodził się wyraźnie na zwłokę lub rozłożenie długu na raty.

130 pr. T., 169 pr. fr., 97 pr. ros.

Art. 231.

Wierzyciel nie może być zmuszony do przyjęcia, a dłużnik do świadczenia czego innego, niż to wynika z treści zobowiązania. To samo dotyczy także sposobu i miejsca wykonania zobowiązania.

Jeżeli jednak wierzyciel na zaspokojenie swej wierzytelności przyjmuje inne świadczenie, to zobowiązanie gaśnie, a dłużnik w tym przypadku obowiązany jest do rękojmi za przyjęte przez wierzyciela świadczenie, tak samo, jak sprzedawca, chociażby umorzone zobowiązanie nie było wzajemne.

129 i 131 pr. T., 167 pr. fr., 98 pr. ros.

Art. 232.

Dłużnik, zobowiązany do dania wierzycielowi rzeczy co do tożsamości oznaczonej, ma obowiązek starannego jej zachowania aż do wydania i zwolniony jest przez oddanie jej w stanie, w jakim się w chwili wydania znajduje, byleby uszkodzenia, jakimi rzecz uległa, nie wynikały z jego czynu lub z jego winy, ani z winy osób, za które jest on odpowiedzialnym, lub byleby przed temi uszkodzeniami nie znajdował się w stanie zwłoki.

3 pr. T., 78 i 170 pr. fr., 1136 i 1245 K. N.

Art. 233.

Gdy rzecz, co do tożsamości oznaczona, stanowiąca przedmiot zobowiązania, niszczała lub zaginęła, to zobowiązanie gaśnie, jeżeli rzecz niszczała lub zaginęła bez winy dłużnika i przed postawieniem go w zwłokę.

Chociażby nawet dłużnik był w zwłóce, lecz nie wziął na siebie wypadków losowych, zobowiązanie gaśnie, w razie, jeżeli rzecz byłaby również niszczała u wierzyciela, gdyby nie była wydana.

W jakikolwiek sposób niszczała lub zaginęła rzecz przywłaszczona, utrata jej nie uwalnia tego, kto ją zabrał, od zwrotu wartości rzeczy.

78 i 79 pr. fr., 1302 K. N. 142 pr. ros.

Art. 234.

Gdy rzecz niszczała lub zaginęła bez winy dłużnika, jest on obowiązany, o ile mu służą w stosunku do rzeczy tej jakie prawa lub skargi o odszkodowanie, odstąpić je swemu wierzycielowi.

80 pr. fr., 1303 K. N., 99 pr. ros.

Art. 235.

Jeżeli przedmiotem długu jest rzecz, oznaczona tylko co do jej gatunku, to dłużnik celem uwolnienia się, nie jest obowiązany do dania jej w najlepszym gatunku, ani też nie może ofiarować jej w najgorszym.

W braku ściślejszego określenia, dłużnik winien dać rzecz średniej jakości i dobroci.

3 pr. T., 171 pr. fr., 101 pr. ros.

Art. 236.

Przedmiotem wykonania zobowiązania może być tylko rzecz, którą dłużnik ma prawo rozporządzać i do której wydania jest zdolny.

Jednakże przyjęcie przez wierzyciela należnej mu sumy pieniężnej, lub innej rzeczy, zużywającej się przez użycie od osoby, nie mającej prawa rozporządzania lub niezdolnej do wydania, jest ważne, jeżeli wierzyciel działał w dobrej wierze.

163 pr. fr., 1238 K. N.

Art. 237.

Jeżeli rzecz, którą zobowiązano się dać lub wydać kolejno dwum lub więcej osobom jest ruchomą, to ta osoba, która pierwsza otrzymała rzecz w wykonaniu zobowiązania ma pierwszeństwo przed innymi, chociażby zobowiązanie powstało na jej ko-

rzyć i było wykonalne w czasie późniejszym, byleby działała w dobrej wierze.

35 pr. fr., 1141 K. N.

Art. 238.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata sumy pieniężnej, dłużnik może zapłacić dłużną sumę w każdym gatunku monety, mającej obieg prawny w miejscu i chwili zapłaty wedle wartości, jaką państwo tejże monecie nadaje (wartość nominalna).

To samo odnosi się do pieniędzy papierowych oraz do monety zdawkowej, o ile obowiązek przyjmowania ich, jako zapłaty, ustawą jest nakazany.

139 pr. T., 26 pr. fr., 102 pr. ros.

Art. 239.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata długu w pewnym gatunku pieniędzy, wierzyciel nie ma obowiązku przyjmowania zapłaty w innym gatunku, o ile umówiony gatunek pieniędzy nie został wycofany z obiegu. Jeżeli umówiony gatunek w czasie płatności długu nie znajduje się w obiegu prawnym, zapłata winna nastąpić w takim gatunku pieniędzy, jaki zastąpił wycofany z obiegu gatunek, a w razie wątpliwości w każdym gatunku pieniędzy, będącym w obiegu w chwili zapłaty w ilości, odpowiadającej wartości wycofanego z obiegu gatunku pieniędzy.

Postanowienie niniejszego artykułu nie uchybia odmiennym przepisom o prawnych środkach płatniczych

140 i 143 pr. T.

Art. 240.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata długu w pieniądzach zagranicznych, dłużnik może jej dopełnić, płacąc dług pieniędzmi krajowymi, chyba że zapłata w obcej walucie była wyraźnie zastrzeżona, a obieg jej w kraju nie jest zabroniony.

Wysokość sumy, którą dłużnik płaci w pieniądzech krajowych, winna być obliczona według kursu giełdowego, a w braku notowań giełdowych, według wartości rynkowej sumy, dłużnej w obcej walucie, w chwili i miejscu zapłaty.

142 pr. T., 26 pr. fr., 102 pr. ros.

DZIAŁ IV.

O wykonaniu zobowiązań wzajemnych.

Art. 241.

Świadczenia, należące się obu stronom z zobowiązań wzajemnych, winny być spełnione jednocześnie, o ile inaczej nie postanowiono.

Każda strona może wstrzymać się ze swem świadczeniem, dopóki druga strona nie spełni lub nie zabezpieczy spełnienia swego świadczenia.

163 pr. T., 79 pr. ros

Art. 242

Kto zobowiązał się do wcześniejszego świadczenia, może wstrzymać się ze swem świadczeniem aż do spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wzajemnego przez drugą stronę, jeżeli spełnienie wzajemnego świadczenia jest wątpliwe wobec pogorszenia się stanu majątkowego drugiej strony.

Prawo to nie przysługuje stronie, która o złym stanie majątkowym drugiej strony już w czasie zawarcia umowy wiedziała lub z łatwością mogła się była dowiedzieć.

164 pr. T.

Art. 243

Niespełnienie przez jedną stronę swego świadczenia tylko w pewnej części, nie uprawnia drugiej strony do powstrzymania się od spełnienia świadczenia wzajemnego, chyba że takie powstrzymanie się jest dostatecznie usprawiedliwione okolicznościami.

79 pr. ros.

Art. 244.

Kto obowiązany jest do wydania cudzego majątku ruchomego lub nieruchomego, może go zatrzymać, dopóki nie będą mu zwrócone lub należycie zabezpieczone wyłożone na majątek wydatki konieczne lub użyteczne.

Przepis ten nie stosuje się do przypadków, gdy obowiązek wydania cudzego majątku wynika z czynu niedozwolonego.

113 pr. ros.

Art. 245.

Jeżeli wskutek rozwiązania stosunku zobowiązaniowego strony obowiązane są do zwrotu wzajemnych świadczeń, to każ-

dej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zwróci lub nie zabezpieczy zwrotu otrzymanego świadczenia wzajemnego.

DZIAŁ V.

O wykonaniu zobowiązań przez zarachowanie wypłat.

Art. 246.

Dłużnik kilku długów ma prawo oświadczyć przy wypłacie, który dług chce zaspokoić.

Z tego jednak, co przypada na rachunek pewnego długu, wierzyciel ma prawo zaspokoić przedewszystkiem zaległe kosza, odsetki lub raty.

135 pr. T., 179 i 180 pr. fr., 106 i 109 pr. ros

Art. 247.

Gdy dłużnik różnych długów przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zarachował dokonaną przez dłużnika wypłatę na jeden lub kilka długów w szczególności, wówczas nie może już żądać zarachowania na inny dług, chyba że ze strony wierzyciela zachodził podstęp.

181 pr. fr., 1255 K. N. 107 pr. ros.

Art. 248.

Gdy pokwitowanie nie obejmuje żadnego zarachowania, wypłata zarachowana być powinna na dług wymagalny, jeżeli zaś długi są jednakowo wymagalne na dług, najmniej zabezpieczony dla wierzyciela.

Gdy długi są jednakiej natury, zarachowanie czyni się na dług najdawniejszy, a w jednakowych pod każdym względem warunkach uskutecznia się stosunkowo.

135 pr. T., 182 pr. fr., 108 pr. ros

Art. 249.

Przepisy art. 246—248 mają odpowiednie zastosowanie do wzajemnych wypłat i zaliczek, dokonanych na rachunek bieżący lub do ostatecznego rozrachunku stron.

DZIAŁ VI.

O wykonaniu zobowiązań przez potrącenie wzajemnych długów.

Art. 250.

Dłużnik ma prawo potrącić ze swego długu to, co wierzyciel chociażby z innego stosunku prawnego jest mu dłużny, jeżeli przedmiotem obydwu długów są sumy pieniężne albo rzeczy zamienne tego samego rodzaju i tej samej jakości, a obie wierzytelności są wymagalne i zaskarżalne.

Gdy dłużnik oznajmi wierzycielowi, że korzysta z prawa potrącenia, obie wierzytelności uważane będą za wzajemnie umorzony w całości lub w części z chwilą, kiedy stały się możliwe do potrącenia.

183 pr. T., 208 — 210 pr. fr., 168 — 170 pr. ros

Art. 251.

Dłużnik może skorzystać z prawa potrącenia, chociażby wierzytelność jego była sporna, byleby w następstwie była uznana przez stronę przeciwną lub sąd za niesporną.

Dłużnik może wykonać prawo potrącenia, chociażby miejsca płatności obu długów były różne, winien jednak w tym przypadku wynagrodzić wierzycielowi szkodę, jakaby poniósł z tego powodu.

184 pr. T., 210 i 215 pr. fr., 173 pr. ros.

Art. 252.

Odroczenie wykonania zobowiązania udzielone przez sąd lub wierzyciela bezpłatnie, nie przeszkadza potrąceniu.

Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w czasie, gdy potrącenie stało się możliwym, jeszcze nie była przedawniona.

185 pr. T., 211 i 209 pr. fr., 172 pr. ros.

Art. 253.

Jeżeli między dwoma osobami istnieje kilka długów potrącalnych, przy potrąceniu ich należy stosować przepisy o wykonaniu zobowiązań przez zachowanie wypłat.

216 pr. fr., 171 pr. ros.

Art. 254.

Dłużnik, który przyjął bez zastrzeżeń ustąpienie, jakie wierzyciel ze swych praw trzeciemu uczynił, nie może się już zasłaniać wobec nabywcy praw potrąceniem, którem by przed przyjęciem mógł być zasłaniać się wobec zbywcy.

Ustąpienie, które nie było przez dłużnika przyjęte, lecz było mu doręczone, tamuje potrącenie tylko wierzytelności późniejszych od doręczenia.

Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do podstawienia trzeciej osoby w prawa zaspokojonego wierzyciela za zgodą wierzyciela lub z mocy samego prawa.

214 pr. fr., 1295 K. N.

Art. 255.

Sądowe zajęcie lub zapowiedzenie wierzytelności u dłużnika wyłącza potrącenie tylko wtedy, gdy dłużnik został wierzycielem innej potrącalnej wierzytelności już po zajęciu lub zapowiedzeniu.

186 pr. T., 217 pr. fr., 174 pr. ros.

Art. 256.

Wbrew woli wierzyciela nie mogą być umorzone przez potrącenie:

- 1) zobowiązania zwrotu rzeczy, oddanych na skład, użyzonych lub samowolnie zabranych;
- 2) zobowiązania alimentarne i wogóle nieulegające zajęciu sądowemu;
- 3) zobowiązania z czynów niedozwolonych;
- 4) zobowiązania wobec państwa lub innych związków prawa publicznego, oparte na przepisach prawa publicznego;

187 pr. T., 212 pr. fr., 175 pr. ros.

Art. 257.

Dłużnik główny nie ma prawa potrącenia tego, co wierzyciel dłużny jest poręczycielowi.

O ile dłużnikowi służy prawo potrącenia tego, co mu jest dłużny wierzyciel, poręczyciel może odmówić zaspokojenia wierzyciela.

188 pr. T., 213 pr. fr.

Art. 258.

Kto z mocy umowy obowiązany jest do świadczenia na rzecz trzeciej osoby, ten nie ma prawa potrącenia wierzytelności, służącej mu przeciw temu, z kim zawarł umowę

189 pr. T., 176 pr. ros.

DZIAŁ VII.

O dowodach wykonania zobowiązań.

Art. 259.

Dłużnik, który spełnił świadczenie, ma prawo żądać od wierzyciela lub jego zastępcy stwierdzenia odbioru przez wydanie pokwitowania.

Gdy dłużnik ma interes w tem, aby pokwitowanie nastąpiło w pewnej formie, może żądać wydania pokwitowania z zachowaniem wymaganej formy. Koszty pokwitowania ponosi dłużnik, jeżeli co innego nie wynika z treści zobowiązania.

Odmowa wydania pokwitowania nie upoważnia dłużnika do zanęchania świadczenia, lecz tylko do złożenia długu na skład sądowy.

144 pr. T., 173 pr. fr., 111 pr. ros.

Art. 260.

Kto wobec dłużnika wykaże się pokwitowaniem wierzyciela ten jest umocowany do odbioru świadczenia, o ile nie zastrzeżono, że świadczenie ma nastąpić do rąk własnych wierzyciela i o ile dłużnik, płacąc dług, działa w dobrej wierze.

Jeżeli dług pochodzi z dokumentu piśmiennego, posiadacz dokumentu może otrzymać na rzecz wierzyciela zapłatę w całości lub w części za zwrotem dokumentu lub zaznaczeniem przez dłużnika na nim o dokonanej częściowej zapłacie, o ile na dokumencie jest podpis wierzyciela in blanco, lub dłużnik ma dostateczne podstawy do przypuszczenia, że posiadacz dokumentu otrzymuje zapłatę z upoważnienia lub z wiedzą wierzyciela

145 pr. T.

Art. 261.

Gdy istnieje dowód piśmienny zobowiązania, dłużnik ma prawo żądać zwrotu dokumentu jednocześnie ze spełnieniem świadczenia, a jeżeli spełnia świadczenie tylko częściowo, zaznacza o tem na dokumencie.

Dobrowolny zwrot dokumentu lub zaznaczenie przez wierzyciela na dokumencie, że świadczenie zostało spełnione częściowo lub zostało zredukowane, uzasadnia domniemanie, że dług w całości, względnie w części został zapłacony, lub, że dłużnik został z długu zwolniony.

Gdy wierzyciel nie chce zwrócić dokumentu lub odmawia zaznaczenia na dokumencie o częściowej zapłacie, dłużnik może złożyć dług na skład sądowy, a w razie zniszczenia lub zagubienia dokumentu, ma prawo żądać od wierzyciela, niezależnie od pokwitowania z odbioru długu, wydania uwierzytelnionego na koszt wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument został zniszczony lub zagubiony.

Takie oświadczenie łącznie z pokwitowaniem wierzyciela z odbioru długu, lub nawet samo pokwitowanie, mające datę pewną, zwalnia dłużnika od obowiązku powtórnej zapłaty, gdyby dokument okazał się w ręku osoby trzeciej, uprawnionej do odbioru długu zamiast zaspokojonego wierzyciela.

148 pr. T., 112 pr. ros., por. 132 i 201 nin. pr.

Art. 262.

Pokwitowanie lub pisemne potwierdzenie odbioru świadczenia wymagalne jest, jako dowód, wyłączający dowody ze świadków lub domniemań bez zgody obu stron, tylko wówczas, gdy świadczenie polega na zapłacie sumy pieniężnej lub papierów wartościowych z zobowiązania, które jest pismem stwierdzone, albo też, gdy ustawa wyraźnie wymaga, aby spełnienie świadczenia było pismem stwierdzone.

Art. 263.

Pokwitowanie lub pisemne potwierdzenie odbioru kapitału uzasadnia domniemanie, że wszelkie należności dodatkowe zostały zaspokojone. To samo dotyczy pokwitowania lub pisemnego potwierdzenia odbioru świadczenia okresowego za czas późniejszy w stosunku do świadczeń, wymagalnych wcześniej.

146 i 147 pr. T., 105 pr. ros.

Art. 264.

Przepisy art. 252 — 263 nie uchybiają odmiennym przepisom o dowodach zapłaty długu z weksli, czeków i t. p. formalnych zobowiązań.

Art. 265.

Kto wystawi dokument, w którym zobowiąże się spełnić świadczenie na żądanie okaziciela, albo wyda kontramarkę lub inny znak symboliczny, stwierdzający obowiązek świadczenia na żądanie okaziciela, ten obowiązany jest do spełnienia świadczenia za okazaniem i zwrotem wydanego dowodu, a w razie częściowego spełnienia świadczenia, za zaznaczeniem o tem na okazanym dokumencie.

70 pr. T., 664 i 679 pr. ros.

Art. 266.

O ile ustawy do wystawiania i puszczania w obieg tytułów na okaziciela wymagają zezwolenia władzy, dokument, wystawiony bez zezwolenia odpowiedniej władzy, jest nieważny i wystawca odpowiedzialny jest za szkodę, jaką komukolwiek wyrządzi przez wystawienie takiego tytułu.

71 pr. T., 665 pr. ros.

Art. 267.

Okazicielowi dokumentu, kontramarki lub innego znaku może wystawca przeciwstawić tylko takie zarzuty, które odnoszą się do autentyczności, lub wynikają z treści okazanego dowodu, albo służą mu przeciw osobie okaziciela.

72 pr. T., 667 pr. ros.

Art. 268.

Spełnienie świadczenia na żądanie okaziciela, za zwrotem okazanego dowodu, zwalnia dłużnika od zobowiązania.

Dłużnik nie ma obowiązku dochodzenia, czy okaziciel jest prawnym posiadaczem okazanego dowodu.

Gdyby jednak dłużnik miał powód do przypuszczenia, że okazany dowód dostał się do rąk okaziciela sposobem nieprawym, albo gdyby właściwa władza wydała zakaz spełnienia świadczenia, dłużnik ma prawo zwolnić się od zobowiązania złożeniem długu na skład sądowy, w przeciwnym razie, w razie stwierdzenia, że dłużnik spełnił świadczenie wbrew zakazowi władzy, albo mógł się z łatwością domyśleć, że okaziciel nie jest prawnym posiadaczem okazanego dowodu, dłużnik odpowiada za szkodę, jaką wyrządzi osobie trzeciej przez spełnienie świadczenia za okazaniem dowodu na okaziciela.

73 pr. T., 669 pr. ros.

Art. 269.

W razie zagubienia lub zniszczenia dowodu na okaziciela, dłużnik może spełnić świadczenie na żądanie osoby, która wykaże, że była prawnym posiadaczem dowodu i że dowód został zagubiony lub zniszczony.

W razie wątpliwości, dłużnik winien złożyć dług na skład sądowy, względnie wydać wtórnik zagubionego lub zniszczonego dowodu osobie interesowanej z decyzji sądu.

DZIAŁ VIII.

O wykonaniu zobowiązań wbrew woli wierzyciela.

Art. 270.

Dłużnik ma prawo złożyć dług na skład sądowy, a gdyby rzecz, będąca przedmiotem długu, do tego się nie nadawała, żądać od sądu mianowania dozorca lub zarządcy, jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki w przyjęciu świadczenia.

159 pr. T., 183 pr. fr., 117 pr. ros.

Art. 271.

Wierzyciel dopuszcza się zwłoki, gdy bez uzasadnionego powodu uchyla się od przyjęcia świadczenia, rzeczywiście mu zafiarowanego, albo gdy odmówi czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione, a dłużnik oświadczy gotowość spełnienia, albo gdy wręcz oświadczy, że świadczenia dłużnika nie przyjmie.

158 pr. T., 147 pr. ros.

Art. 272.

W przypadkach zwłoki wierzyciela, do ważności złożenia długu na skład sądowy nie jest potrzebne upoważnienie sądu, lecz wystarcza: 1) aby złożenie długu na skład sądowy poprzedziło zawiadomienie piśmienne, wręczone wierzycielowi, lub jego zastępcy prawnemu w miejscu rzeczywistego zamieszkania, względnie w miejscu siedziby przedsiębiorstwa wierzyciela, że jeżeli wierzyciel nie przyjmie długu, to w oznaczonym przez dłużnika dniu i godzinie będzie on złożony na skład do rozporządzenia sądu, właściwego według miejsca, w którym zobowiązanie winno być wykonane (art. 231), i 2) aby o dokonaniem złożeniu

na skład dłużnik niezwłocznie w ten sam sposób zawiadomił wierzyciela.

185 pr. fr., 1259 K. N. 117 pr. ros.

Art. 273.

Po złożeniu długu na skład sądowy, wierzyciel może żądać wydania go, a dopóki wierzyciel takiego żądania nie zgłosi, dłużnik może odebrać dług z powrotem.

W obu przypadkach podniesienie długu, złożonego na skład może nastąpić tylko z decyzji sądu, po wezwaniu i wysłuchaniu obu stron, o ile na wezwanie się stawia.

187 pr. fr., 1261 K. N., 119 pr. ros.

Art. 274.

W razie sporu, bądź z powodu żądania, dotyczącego podniesienia złożonego długu, bądź z powodu skargi w przedmiocie wykonania zobowiązania, dług, złożony na skład sądowy, może być podniesiony przez jedną lub drugą stronę, o ile niema na to zgody obu stron, dopiero po uprawomocnieniu się decyzji lub wyroku sądu, orzekającego, czy zaofiarowanie i złożenie długu na skład sądowy było prawidłowe i zgodne z przepisami prawa o wykonaniu zobowiązań

Dłużnik, o ile ma w tem interes, niezwłocznie po złożeniu długu na skład sądowy, może sam wyjednać decyzję właściwego sądu, uznającą zaofiarowanie i złożenie długu na skład za prawidłowe i ważne.

188 pr. fr., 1262 K. N.

Art. 275.

Przyjęcie przez wierzyciela złożonego na skład sądowy długu, albo uznanie przez sąd, że zaofiarowanie i złożenie długu na skład było prawidłowe i ważne, zwalnia z zobowiązania od dnia złożenia długu na skład sądowy oraz wkłada na wierzyciela obowiązek zwrotu dłużnikowi wyłożonych kosztów złożenia na skład i przechowania długu. Wierzyciel ponosi również niebezpieczeństwo utraty lub uszkodzenia długu od dnia złożenia go na skład sądowy.

159 pr. T., 120 i 121 pr. ros.

Art. 276.

Jeżeli rzecz dłużna jest co do tożsamości oznaczona, a na skład sądowy złożoną być nie może, dłużnik, w razie zwłoki wierzyciela, może zwrócić się do sądu, właściwego według miejsca, w którym zobowiązanie winno być wykonane, aby wezwał wierzyciela do przyjęcia długu, a na wypadek nieprzyjęcia, aby zezwolił na umieszczenie rzeczy dłużnej na składzie w miejscu, przez sąd oznaczonem.

Jeżeli przedmiotem długu jest przedsiębiorstwo lub nieruchomości, dłużnik może żądać, aby sąd, po bezskutecznem wezwaniu wierzyciela, mianował zarządcę lub dozorcę.

159 pr. T., 190 pr. fr., 118 pr. ros

Art. 277.

Rzeczy, ulegające szybkiemu zepsuciu lub wymagające znacznych kosztów przechowania, na żądanie dłużnika, mogą być z zezwolenia sądu nawet bez wezwania wierzyciela, sprzedane drogą przetargu publicznego, a cena, osiągnięta ze sprzedaży, może być złożona na skład sądowy. Bez przetargu publicznego sąd może zarządzić sprzedaż rzeczy, które mają cenę rynkową lub giełdową.

160 pr. T., 122 pr. ros.

Art 278.

W przypadkach, przewidzianych w art. 276 i 277, mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 271—275.

Postanowienia niniejszego działu mogą mieć odpowiednie zastosowanie w przypadkach, gdy dłużnikowi niewiadomo, kto jest wierzycielem lub jakie jest miejsce zamieszkania wierzyciela, gdy wierzyciel został ograniczony lub pozbawiony zdolności prawnej i nie ma zastępcy, uprawnionego do przyjęcia świadczenia, gdy wierzytelność jest sporna między kilkoma osobami, lub gdy zachodzą inne ważne powody.

Zawiadomienie i wezwanie wierzyciela lub innych osób interesowanych w tych przypadkach jest niepotrzebne, o wykonanych jednak zarządzeniach sądu winny być poczynione, na koszt dłużnika, ogłoszenia sądowe.

162 pr. T., 117 pr. ros.

TYTUŁ DRUGI.

O skutkach niewykonania zobowiązań z winy dłużnika.

Art. 279

Dłużnik obowiązany jest wynagrodzić wierzycielowi wszelką szkodę, wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, o ile nie udowodni, że niewykonanie pochodzi z przyczyny postronnej, która mu poczytaną być nie może.

171 pr. T., 77, 85 pr. fr., 123 pr. ros.

Art. 280.

Wynagrodzenie szkody należy się wierzycielowi tylko wówczas, gdy dłużnik jest w zwłóce co do wykonania zobowiązania, wyjąwszy wszakże przypadki, gdy zobowiązanie z natury swej lub według umowy mogło być wykonane tylko w pewnym czasie, któremu dłużnik upłynąć pozwolił.

Zobowiązanie nieczynienia, zaniechania (zaprzestania) lub znoszenia czegoś wkłada na dłużnika obowiązek wynagrodzenia szkody z mocy samego faktu uchybienia.

86 pr. fr., 1146 K. N., 139 pr. ros.

Art. 281.

Dłużnik dopuszcza się zwłóki, gdy, pomimo wezwania wierzyciela, nie wykona zobowiązania w czasie, oznaczonym w ustawie lub w umowie, chyba że się umówiono, iż przez sam upływ terminu dłużnik będzie w zwłóce, albo że wykonanie zobowiązania stało się niemożliwym, wskutek czynu dłużnika. Wezwanie dłużnika do sądu, na żądanie wierzyciela, w sprawie o przymusowe wykonanie zobowiązania jest równoznaczne z wezwaniem pozasądowym.

174 pr. T., 84 pr. fr., 1139 K. N., 139 pr. ros.

Art. 282.

Gdy dłużnik dopuści się zwłóki, odpowiada za szkodę, wywołaną zwłóką, i ponosi niebezpieczeństwo zaginięcia lub pogorszenia się przedmiotu świadczenia, o ile nie dowiedzie, że ono miałyby miejsce, chociażby spełnił świadczenie w czasie właściwym.

175 pr. T., 79 pr. fr., 1302 K. N., 140 pr. ros.

Art. 283.

Wynagrodzenie szkody, należne wierzycielowi, obejmuje w ogólności stratę, jaką poniósł, i zyski, jakich był pozbawiony.
88 pr. fr., 1149 K. N., 129 pr. ros.

Art. 284.

Dłużnik odpowiada tylko za szkodę, jaka była przewidziana lub mogła być przewidziana w chwili powstania zobowiązania, chyba że szkoda wynikła z czynu niedozwolonego dłużnika. Lecz i w tym przypadku wynagrodzenie szkody obejmować powinno tylko to, co jest bezpośredniem i prostym następstwem czynu dłużnika.

177 pr. T., 89 i 90 pr. fr., 1150 i 1151 K. N., 130 pr. ros.

Art. 285.

Umowne zastrzeżenie, że dłużnik nie będzie odpowiadał za szkodę, jaką może wyrządzić wierzycielowi rozmyślnie, jest nieważne.

172 pr. T., 95 pr. fr., 126 pr. ros.

Art. 286.

Wyrządzoną wierzycielowi szkodę określać należy według cen miejsca i czasu, gdzie i kiedy zobowiązanie miało być wykonane.

Przy określaniu szkody majątkowej należy brać pod uwagę nie tylko wartość jej według cen rynkowych, lecz i szczególną wartość jej dla wierzyciela.

131 pr. ros.

Art. 287.

Za skutki niewykonania zobowiązania dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem teraźniejszym i przyszłym, wyjąwszy przypadki, gdy z mocy umowy lub ustawy wierzyciel obowiązany jest ograniczyć się do zaspokojenia swojej pretensji tylko z określonego majątku dłużnika, albo gdy pewien majątek dłużnika nie może być przedmiotem dochodzenia pretensji wierzyciela.

127 pr. ros., 2 prawa o przyw. i hip. 1825 r.

Art. 288.

Dłużnik nie może się zasłaniać tem, że wykonanie zobowiązania zlecił komu innemu, chociażby był do tego uprawniony, albo że zobowiązanie, zaciągnięte w jego imieniu, winien wykonać jego zastępca ustawowy.

173 pr. T., 128 pr. ros.

Art. 289.

Jeżeli dłużnik dopuści się zwłoki w wykonaniu zobowiązania pieniężnego, winien on wynagrodzić wierzycielowi wynikłą stąd szkodę zapłaceniem odsetek umownych lub ustawowych, licząc od dnia zwłoki.

Odsetki te należą się wierzycielowi bez potrzeby usprawiedliwienia przezeń jakiegokolwiek szkody.

W razie udowodnionej złej wiary dłużnika, sąd może zasądzić wierzycielowi wynagrodzenie za szkodę w wysokości, przenoszącej odsetki za opóźnienie.

178 pr. T., 92 pr. fr., 141 pr. ros.

Art. 290.

Od zaległych odsetek wolno liczyć odsetki za zwłokę dopiero od chwili ich zaskarżenia, chyba że z woli stron zaległe odsetki zostały skapitalizowane już po powstaniu zaległości.

Jednakże zaległe dochody lub raty długu przynoszą odsetki za zwłokę, jak wszelkie zobowiązania pieniężne. To samo dotyczy zobowiązań zwrotu pobranych dochodów oraz odsetek, zapłaconych wierzycielowi za dłużnika przez osobę trzecią.

Ustęp pierwszy niniejszego artykułu nie uchybia odmiennym przepisom i zwyczajom handlowym.

178 pr. T., 93 i 94 pr. fr., 382 i 383 pr. ros.

Art. 291.

W razie niewykonania zobowiązania wydania rzeczy, ściśle co do tożsamości oznaczonej, wierzyciel może żądać, aby sąd upoważnił go do odebrania rzeczy od dłużnika, a jeżeli to jest niemożliwe, może żądać wynagrodzenia szkody, o ile dłużnik dopuścił się zwłoki w wydaniu rzeczy. Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest wydanie rzeczy, określonej przynajmniej co do gatunku, wierzyciel może żądać, aby sąd upoważnił go do odebrania od dłużnika rzeczy określonego gatunku, a jeżeli to jest niemo-

żliwe, może nabyć rzecz tego samego gatunku na koszt dłużnika i żądać wynagrodzenia szkody, o ile dłużnik dopuścił się zwłoki w wydaniu rzeczy.

133 pr. ros.

Art. 292.

W razie zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania czynienia, wierzyciel ma prawo wykonać czynność na koszt dłużnika, zachowując prawo do wynagrodzenia szkody.

Jeżeli zobowiązanie polega na nieczynieniu, zaniechaniu (zaprzestaniu) lub znoszeniu czegoś, dłużnik, uchylający zobowiązaniu, powinien wynagrodzić wierzycielowi wynikłą stąd szkodę, a niezależnie od tego, wierzyciel ma prawo usunąć na koszt dłużnika wszystko to, co wbrew zobowiązaniu dłużnik uczynił.

O ile jednak wykonanie czynności za dłużnika lub usunięcie tego, co wbrew zobowiązaniu dłużnik uczynił, nie dałoby się skutecznie bez wkroczenia w stan posiadania dłużnika, wierzyciel powinien postarać się uprzednio o upoważnienie sądowe.

176 pr. T., 81—83 pr. fr. 134 i 135 pr ros.

Art. 293.

Jeżeli przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia za szkodę, wyrządzoną przez niewykonanie zobowiązania z winy dłużnika, nie dadzą się zastosować, ze względu na rodzaj szkody, ogólne przepisy o dowodach, sąd może zasądzić wynagrodzenie za szkodę według sprawiedliwego swego uznania, opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Tak samo sąd może, według swego uznania, zmniejszyć żądane wynagrodzenie za szkodę, o ile uzna je za zbyt wysokie w stosunku do wartości przedmiotu zobowiązania, niewykonanego przez dłużnika.

132 pr. ros.

TYTUŁ TRZECI.

O skutkach niewykonania zobowiązań z winy wierzyciela.

Art. 294.

Jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki w przyjęciu świadczenia (art. 271), dłużnik ma prawo żądać wynagrodzenia szkody, wyrządzonej mu wskutek zwłoki wierzyciela.

150 pr. ros.

Art. 295.

Jeżeli dłużnik nie korzysta z prawa złożenia długu na skład sądowy, a przedmiotem długu jest rzecz co do tożsamości oznaczona, niebezpieczeństwo zaginięcia lub pogorszenia się rzeczy bez winy dłużnika lub osób, za które jest on odpowiedzialny, ponosi wierzyciel, będący w stanie zwłoki.

151 pr. ros.

TYTUŁ CZWARTY.

0 skutkach niewykonania zobowiązań wzajemnych.

Art. 296.

Jeżeli jedna strona dopuści się zwłoki w wykonaniu zobowiązania wzajemnego, to druga strona może według swego wyboru albo żądać wykonania zobowiązania i odszkodowania za opóźnienie, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje.

Jeżeli jednak strona, będąca w stanie zwłoki, zobowiązanie wzajemne już w części wykonała, sąd, stosownie do okoliczności, może wyznaczyć jej termin do wykonania zobowiązania, chociażby strona przeciwna oświadczyła, że od umowy odstępuje,

Po bezskutecznym upływie wyznaczonego przez sąd terminu, umowę należy uważać za rozwiązaną.

179 pr. T., 40 pr. fr., 143 pr. ros.

Art. 297.

Jeżeli strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy na przypadek niewykonania zobowiązań wzajemnych, strona uprawniona, w razie zwłoki drugiej strony, może wedle swego wyboru albo żądać wykonania zobowiązania wzajemnego i odszkodowania za opóźnienie, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje, lecz w tym przypadku sąd nie może już wyznaczyć dłużnikowi terminu do wykonania zobowiązania, o ile dłużnik dopuścił się zwłoki przed rozpoczęciem przez wierzyciela kroków sądowych.

Przepis ten ma również zastosowanie w przypadku, gdy wykonanie zobowiązania przez jedną stronę po terminie nie ma dla drugiej strony znaczenia, bądź z uwagi na naturę zobowiązania, bądź z uwagi na niemożność osiągnięcia celu, dla którego zawarto umowę.

180 pr. T., 1655 K. N., 144 i 145 pr. ros.

Art. 298.

Gdy zobowiązanie wzajemne stanie się niemożliwym do wykonania z przyczyny, za którą strona zobowiązana ponosi odpowiedzialność, strona uprawniona może, wedle swego wyboru, albo żądać odszkodowania za niewykonanie zobowiązania, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje. W razie częściowego udaremnienia wykonania zobowiązania przez jedną stronę, druga strona może od umowy odstąpić, jeżeli z natury zobowiązania lub zamierzonego przez strony celu wynika, że wykonanie częściowe zobowiązania dla strony uprawnionej nie ma znaczenia.

181 pr. T., 138 pr. ros.

Art. 299.

Strona, odstępująca od umowy, winna zwrócić drugiej stronie wszystko to, co otrzymała od niej z mocy umowy, oraz ma prawo żądać od drugiej strony nie tylko zwrotu tego, co jej dała z mocy umowy, lecz i wynagrodzenia szkody, spowodowanej jej zwłoką w wykonaniu zobowiązania wzajemnego.

Prawa osób trzecich, nabyte w dobrej wierze, winny być zachowane.

182 pr. T., 146 pr. ros.

TYTUŁ PIĄTY.

O skutkach niemożności świadczenia bez winy dłużnika.

Art. 300.

Gdy spełnienie świadczenia staje się niemożliwym bez winy dłużnika, zobowiązanie gaśnie.

Dłużnik, zwolniony w ten sposób od świadczenia, traci prawo do świadczenia wzajemnego ze strony wierzyciela, a gdy je już otrzymał, obowiązany jest do zwrotu.

Jeżeli spełnienie świadczenia stało się niemożliwym, bez winy dłużnika tylko w pewnej części, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w pozostałej części, chyba że z natury zobowiązania, albo zamierzonego przez strony celu wynika, że wierzyciel ma interes w tem, aby świadczenie było spełnione przez dłużnika w całości.

Postanowienia niniejszego artykułu nie uchybiają odmiennej umowie stron, albo szczególnym przepisom ustawy.

193 pr. T., 137 pr. ros.

Art. 301.

Gdyby z powodu niezwykle wyjątkowych wypadków, jako to: wojny, zarazy, zupełnego neurodzaju i t. p. klęsk żywiołowych albo przewrotów gospodarczych spełnienie świadczenia przez dłużnika było połączone z wielkimi trudnościami, których strony przy zawieraniu umowy nie mogły przewidzieć, lub groziło dłużnikowi znaczną stratą, będącą w rażącym stosunku do korzyści wierzyciela — w tych przypadkach dłużnik może być zwolniony od świadczenia w całości lub w części.

W razie całkowitego lub częściowego zwolnienia dłużnika od świadczenia, druga strona winna być odpowiednio zwolniona od świadczenia wzajemnego.

W przypadkach, objętych ustępem pierwszym, wierzyciel może być zmuszony do przyjęcia innego świadczenia, albo do przyjęcia świadczenia w innym czasie, miejscu lub sposobie, niż to wynika z umowy, o ile, według słusznej oceny, nie ponosi przez to istotnego uszczerbku.

195 pr. T

TYTUŁ VI.

O dobrowolnem zwolnieniu z długu i rozwiązaniu umowy.

Art. 302.

Zobowiązanie gaśnie, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie to przyjmuje.

191 pr. T., 200 pr. fr., 179 pr. ros.

Art. 303.

Umowne zobowiązania wzajemne gasną, gdy obie strony zgodnie postanowią, że umowę rozwiązują.

192 pr. T., 178 pr. ros.

TYTUŁ VII.

O przedawnieniu.

DZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

Art. 304.

Dłużnik może uchylić się od świadczenia, gdy powoła się na upływ pewnego czasu, skutkujący, według ustawy, ustanie stosunku zobowiązaniowego z powodu przedawnienia.

Powołanie się dłużnika na przedawnienie zwalnia go z długi i z wszelkich dodatkowych świadczeń.

196 pr. T., 2219 K. N.

Art. 305.

Dłużnik może zasłaniać się przedawnieniem w każdym stanie obrony co do istoty sporu, wynikłego na skutek skargi wierzyciela, chyba z okoliczności domniemywać należało, że dłużnik zrzekł się środka obrony z przedawnienia, które już nastąpiło.

Sąd jednak nie może z urzędu uwzględnić przedawnienia, wyjąwszy przypadki, w ustawie wyraźnie wskazane

196 pr. T., 2224 K. N.

Art. 306.

Jednostronne lub umowne zrzeczenie się prawa korzystania z przedawnienia, dokonane przed nastąpieniem przedawnienia, jakoteż zgoda stron na skrócenie lub przedłużenie terminu przedawnienia, są nieważne.

205 pr. T., 2220 K. N.

Art. 307.

Dłużnik może wyraźnie lub milcząco zrzec się prawa korzystania z przedawnienia, które już nastąpiło.

Jeżeli jednak takie zrzeczenie się szkodzi wierzycielom lub osobom trzecim, mającym w tem interes, aby przedawnienie zostało nabytem, w takim razie wierzyciele lub osoby trzecie mogą żądać, aby zrzeczenie się przez dłużnika prawa korzystania z przedawnienia było uznane za nieszkodzące ich prawom.

2225 K. N.

Art. 308.

Przedawnienie wierzytelności nie pozbawia wierzyciela prawa dochodzenia swej pretensji do wysokości, odpowiadającej wartości rzeczy ruchomej, otrzymanej w zastaw tytułem zabezpieczenia wierzytelności, o ile prawo zastawu nie jest jeszcze przedawnione.

207 pr. T.

DZIAŁ II.

O biegu przedawnienia.

Art. 309.

Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym wierzytelność stała się wymagalną i zaskarżalną, i kończy się z upływem ustawowego terminu przedawnienia, który oblicza się według przepisów art. 37 — 49.

197 pr. T., 2257, 2260 i 2261 K. N.

Art. 310.

Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty wstrzymuje się:

1) względem wierzytelności dzieci przeciwko rodzicom, jak długo trwa władza rodzicielska;

2) względem wierzytelności osób bezwłasnowolnych przeciwko osobom i władzom, sprawującym opiekę, jak długo trwa opieka;

3) względem wierzytelności jednego z małżonków przeciwko drugiemu, jak długo trwa małżeństwo;

4) względem wszelkich wierzytelności, jak długo z powodu zawieszenia wymiaru sprawiedliwości albo przeszkód siły wyższej nie można ich dochodzić przed sądami polskimi.

198 i 199 pr. T., 2252, 2253 i 2256 K. N.

Art. 311.

Przedawnienie biegnie przeciwko osobom, bezwłasnowolnym lub ograniczonym w zdolności do działań prawnych, chociażby osoby te nie miały zastępcy ustawowego:

Jednakże termin przedawnienia może się kończyć nie wcześniej, jak po upływie sześciu miesięcy od chwili, gdy ustał powód do ustanowienia zastępstwa albo gdy zastępstwo ustanowiono.

200 pr. T., 2252 K. N.

Art. 312.

Bieg przedawnienia przerywa się:

1) gdy dłużnik przyznaje wierzytelność wyraźnie albo milcząco, jako to; przez zapłatę odsetek, częściową spłatę wierzytel-

ności, ustanowienie prawa zastawu, poręczenia lub innych sposobów zabezpieczenia;

2) gdy wierzyciel rozpocznie sądowe dochodzenie wierzytelności, chociażby przed sądem niewłaściwym.

Po każdej przerwie bieg przedawnienia rozpoczyna się nanowo, z wyjątkiem przerwy przedawnienia przez rozpoczęcie sądowego dochodzenia wierzytelności; w przypadku tym bieg przedawnienia rozpoczyna się nanowo dopiero po prawomocnem ukończeniu dochodzenia sądowego.

201 pr. T., 2244, 2246 — 2248 K. N.

DZIAŁ III.

O terminach przedawnienia.

Art. 313.

Każdą wierzytelność ulega przedawnieniu z upływem dwudziestu lat, o ile ustawa inaczej nie postanawia.

192 pr. T.

Art. 314.

Z upływem pięciu lat ulegają przedawnieniu:

1) wszelkie wierzytelności z zaległych świadczeń okresowych, powstałe z mocy ustawy lub umów, z wyjątkiem przewidzianych w art. 316 ust. 1, 3 i 4.

2) odsetki umowne i ustawowe.

3) wierzytelności osób, należących do wolnych zawodów oraz osób, załatwiających cudze sprawy, z urzędu lub dobrowolnie, z tytułu wynagrodzenia za świadczenia i zwrotu poniesionych wydatków, tudzież wierzytelności z tytułu zaliczek, danych tymże osobom.

202 pr. T., 2272, 2273 i 2277 K. N.

Art. 315.

Z upływem trzech lat ulegają przedawnieniu skargi o wynagrodzenie szkody z czynów niedozwolonych.

Termin ten liczy się od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie sprawcy.

Jeżeli szkoda wynika ze zbrodni, przewidzianej w ustawach karnych, albo jeżeli poszkodowany wskutek czynu niedo-

zwolonego nie dowiedział się w ciągu dziesięciu lat o szkodzie lub o osobie sprawcy, skarga ulega dziesięcioletniemu przedawnieniu, licząc od dnia spełnienia czynu, wyrządzającego szkodę.

204 pr. T., 1187 pr. ros.

Art. 316.

Z upływem jednego roku ulegają przedawnieniu:

1) wierzytelności robotników, służb domowych, nauczycieli prywatnych i innych pracowników z tytułu wynagrodzenia za pracę i zwrotu poniesionych wydatków z mocy umów pracy, tudzież wierzytelności pracodawców o zwrot zaliczek;

2) wierzytelności przemysłowców, rzemieślników i kupców za dokonane roboty i dostarczone towary, tudzież wierzytelności rolników za dostarczone płody rolnicze lub leśne, o ile dokonane roboty nie mają charakteru robót wycałtowych, a dostarczone towary i płody — dostaw hurtowych.

3) wierzytelności za utrzymanie, pielęgnowanie, wychowanie lub naukę, przypadające osobom, trudniącym się tem zawodo albo w zakładach, na ten cel przeznaczonych;

4) wierzytelności przedsiębiorstw, prowadzących hotele, pokoje umeblowane, domy zajezdne i wszelkiego rodzaju jadłodajnie, z tytułu należności za dostarczone gościom mieszkanie, utrzymanie i usługi oraz z tytułu wydatków, dla nich poniesionych.

202 i 203 pr. T., 2271 i 2272 K. N.

Art. 317.

W przypadkach, przewidzianych w art. 314 — 316, przedawnienie ma miejsce, chociażby świadczenia okresowe, usługi, praca, roboty i dostawy trwały w dalszym ciągu.

Bieg przedawnienia ustaje dopiero wówczas, gdy za zgodą stron nastąpiła kapitalizacja zaległych świadczeń okresowych lub odsetek, gdy nastąpiło ustalenie jednorazowego wynagrodzenia za szkodę, wyrządzoną czynem niedozwolonym, gdy nastąpiło zamknięcie rachunku, stwierdzenie długu na piśmie lub odnowienie zobowiązania.

Należności, w powyższy sposób ustalone lub powstałe, ulegają ogólnemu przedawnieniu dwudziestoletniemu, licząc od dnia ich ustalenia lub powstania.

2274 K. N.

SPIS RZECZY.
 PROJEKT PRAWA Ó ZOBOWIĄZANIACH.
 (CZĘŚĆ OGÓLNA).

	Art.	Str.
ROZDZIAŁ I. O źródłach i istocie stosunków zobowiązaniowych	1 — 2.	3
ROZDZIAŁ II. O rozmaitych rodzajach zobowiązań	3 — 49.	4
Tytuł pierwszy. O zobowiązaniach przemiennych.	3 — 10.	4
Tytuł drugi. O zobowiązaniach podzielnych	— 11.	5
Tytuł trzeci. O zobowiązaniach niepodzielnych	12 — 15.	6
Tytuł czwarty. O zobowiązaniach solidarnych	16 — 30.	7
Dział I. Postanowienia ogólne	16 — 19.	7
Dział II. O solidarności po stronie dłużników	20 — 27.	8
Dział III. O solidarności między wierzycielami	28 — 30.	10
Tytuł piąty. O zobowiązaniach warunkowych	31 — 36.	11
Tytuł szósty. O zobowiązaniach terminowych	37 — 49.	12
ROZDZIAŁ III. O sposobach powstania stosunków zobowiązaniowych.	50 — 185.	15
Tytuł pierwszy. O oświadczeniach woli	50 — 132.	15
Dział I. O oświadczeniach woli w ogólności	50 — 53.	15
Dział II. O wadach oświadczenia woli.	54 — 67.	16
Dział III. O jednostronnych czynnościach prawnych.	68 — 73.	19
Dział IV. O umowach w ogólności	74 — 86.	20
Dział V. O umowach dodatkowych. Zadatek, odstępné, odszkodowanie umowne i odsetki	87 — 103.	23
Dział VI. O umowach w stosunku do osób trzecich.	104 — 107.	27
Dział VII. O zawieraniu umów przez zastępcę.	108 — 116.	28
Dział VIII. O skutkach umów	117 — 120.	30
Dział IX. O tłumaczeniu umów i oświadczeń woli	121 — 125.	31
Dział X. O formie oświadczeń woli i umów w ogólności	126 — 132.	32
Tytuł drugi. O czynach dobrowolnych	133 — 148.	34
Dział I. O sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia	133 — 141.	34
Dział II. O nieprawem wzbogaceniu się.	142 — 143.	37
Dział III. O nienależnej zapłacie.	144 — 148.	37
Tytuł trzeci. O czynach niedozwolonych	149 — 185.	39
Dział I. O odpowiedzialności za własne czyny.	149 — 152.	39
Dział II. O wyłączeniu odpowiedzialności za własne czyny.	153 — 156.	40
Dział III. O odpowiedzialności za cudze czyny.	157 — 161.	41
Dział IV. O odpowiedzialności za szkodę, wyrządzoną przez zwierzęta i rzeczy.	162 — 164.	42

	Art.	Str.
Dział V. O odpowiedzialności za szkodę, wyrządzoną w związku z użyciem sił przyrody	165 — 167.	43
Dział VI. O odszkodowaniu w ogólności	168 — 173.	44
Dział VII. O odszkodowaniu za pozbawienie życia, uszkodzenie ciała lub zdrowia, pozbawienie wolności i obrazę czci	174 — 181.	45
Dział VIII. O czynnościach prawnych, dokonanych ze szkodą osób trzecich	182 — 185.	47
ROZDZIAŁ IV. O sposobach zmiany stosunków zobowiązaniowych	186 — 218.	48
Tytuł pierwszy. O zmianie wierzyciela	186 — 202.	48
Dział I. O ustąpieniu wierzytelności	186 — 197.	48
Dział II. O podstawieniu osoby trzeciej w miejsce i prawa zaspokojonego wierzyciela	198 — 202.	51
Tytuł drugi. O zmianie dłużnika	203 — 210.	52
Tytuł trzeci. O przejściu praw i obowiązków wzajemnych	211 — 214.	54
Tytuł czwarty. O odnowieniu zobowiązań	215 — 218.	55
ROZDZIAŁ V. O sposobach ustania stosunków zobowiązaniowych	219 — 317.	56
Tytuł pierwszy. O wykonaniu zobowiązań	219 — 278.	56
Dział I. Postanowienie ogólne o sposobie, miejscu i czasie wykonania zobowiązań	219 — 224.	56
Dział II. O osobach, uczestniczących w wykonaniu zobowiązań	225 — 229.	58
Dział III. O przedmiocie wykonania zobowiązań	230 — 240.	60
Dział IV. O wykonaniu zobowiązań wzajemnych	241 — 245.	63
Dział V. O wykonaniu zobowiązań przez zarachowanie wypłat	246 — 249.	64
Dział VI. O wykonaniu zobowiązań przez potrącenie wzajemnych długów	250 — 258.	65
Dział VII. O dowodach wykonania zobowiązań	259 — 269.	67
Dział VIII. O wykonaniu zobowiązań wbrew woli wierzyciela	270 — 278.	70
Tytuł drugi. O skutkach niewykonania zobowiązań z winy dłużnika	279 — 293.	73
Tytuł trzeci. O skutkach niewykonania zobowiązań z winy wierzyciela	294 — 295.	76
Tytuł czwarty. O skutkach niewykonania zobowiązań wzajemnych	296 — 299.	77
Tytuł piąty. O skutkach niemożności świadczenia bez winy dłużnika	300 — 301.	78
Tytuł szósty. O dobrowolnem zwolnieniu z długu i rozwiązaniu umowy	302 — 303.	79
Tytuł siódmy. O przedawnieniu	304 — 317.	79
Dział I. Postanowienie ogólne	304 — 308.	79
Dział II. O biegu przedawnienia	309 — 312.	81
Dział III. O terminach przedawnienia	313 — 317.	82

Zestawienie artykułów projektu Domańskiego z odpowiednimi artykułami projektu Tilla, projektu francuskiego i projektu rosyjskiego.

Projekt Domańskiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
1	1	1	2
2	2	—	1
3	4	111 i 112	100
4	5	112	—
5	6	112	—
6	—	112	—
7	194	113 i 114 (1193 K. N.)	—
8	—	115 i 116 (1194—5 K. N.)	—
9	—	117 (1196 K. N.)	—
10	—	—	—
11	7	148 i 150	80
12	14	152	81
13	14	153 (1224 K. N.)	—
14	—	153	81
15	14	—	—
16	8	118 i 119 (1200—1 K. N.)	180 i 186
17	13	118 (1197 K. N.)	194 i 195
18	—	120	181
19	—	149 (1219 K. N.)	184
20	—	123 (1204 K. N.)	183
21	9	124 i 1'5	—
22	—	124 (1205 K. N.)	185
23	—	126 i 134	190 i 191
24	—	131, 129 i 127 (1285—1 K. N.)	188
25	10	121 i 134	187
26	11	136 i 122	192
27	—	138 (1216 K. N.)	—
28	—	144—147 (1198—9 K. N.)	—
29	—	—	—
30	13	122	197
31	30	98—100	34—36
32	31	103 i 105	37
33	32	104	38
34	—	101 (1172 K. N.)	—
35	—	102 (1174 K. N.)	—
36	33	—	—
37	—	106	—
38	151 i 153	—	40 i 41
39	151 i 155	—	42
40	—	—	43
41	—	—	44

Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art	Art.	Art.	Art.
42	—	—	45
43	152	—	46
44	157	—	47
45	156	—	—
46	—	109 i 110 (1187—8 K. N.)	94
47	—	—	92
48	—	107 (1901 K. N.)	92 i 93
49	—	—	—
50	36	14	48
51	38	—	—
52	15	—	—
53	16	—	—
54	36	—	49
55	15	—	—
56	40	41	24
57	—	41	—
58	41	18	—
59	42	18	29
60	—	—	—
61	—	17	—
62	44	23	30
63	46	19—22	28
64	48	24	31
65	49	24 i 221	32
66	—	227 (1115 i 1338 K. N.)	53
67	43	—	—
68	—	—	—
69	4	58	1167
70	67	6	1148—1149
71	68	—	1150
72	69	—	1151
73	—	—	—
74	18 i 20	2	3
75	—	11 (1107 K. N.)	4 i 5
76	19	—	—
77	28 i 29	5	6 i 16
78	29	27	—
79	21	3—4	7—8
80	21	—	10
81	—	3	9
82	—	—	11
83	22	—	12
84	—	—	—
85	—	—	—
86	22	—	—
87	58	160	58, 59 i 71
88	—	—	60

Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art	Art.	Art.	Art.
89	59	—	—
90	—	—	63
91	60	—	61
92	—	—	62
93	61	—	—
94	62	—	—
95	63	155 i 156	65, 68 i 69
96	64	—	—
97	65	—	—
98	65	157	70
99	—	—	103—104
100	—	—	381
101	—	—	105
102	—	—	384
103	—	—	66 i 67
104	—	36—37 (1122 i 1165 K. N.)	—
105	39	—	25
106	—	39 (1120 K. N.)	—
107	34	39	54—57
108	52	283	—
109	53	—	—
110	—	—	—
111	—	—	—
112	54	—	—
113	55	288	—
114	56	290	—
115	—	—	—
116	57	—	—
117	—	32 (1134 i 2268 K. N.)	—
118	—	33 (1135 K. N.)	76
119	50	29 i 31	21, 22, 50 i 51
120	51	—	21
121	35	42	72
122	—	43 (1157 K. N.)	75
123	—	44—45 (1158—1159 K. N.)	73—74
124	—	46 i 48 (1160 i 1162 K. N.)	77
125	—	—	—
126	23	257 i 265	13 i 15
127	23	—	16
128	—	—	17
129	24	240	18 i 19
130	25—27	—	—
131	—	—	—
132	—	244 i 236 (1328 i 1321 K. N.)	20
133	101	—	1153
134	109 i 110	—	—
135	102	55	1152 i 1153

Projekt Doman- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
136	104	53 i 54	1155 i 1156
137	102	56	1157
138	103	—	1158
139	102	—	1161 i 1159
140	—	55	1160
141	—	57	1163 i 1164
142	105—107	63, 64 i 66	1165, 1166, 1169 i 1172
143	108	65	—
144	165	58 i 108	96 i 1168
145	166	56	1167
146	167	29	1167—68
147	168	58	—
148	169—170	—	1170
149	75	67	1173
150	75	—	1174
151	76	75	1184
152	78	71	1175 i 1185
153	—	—	1176
154	81	—	1179
155	84	70	1177
156	85	70	1178
157	82	68	1180—1181
158	—	—	1183
159	83	69	1182
160	83	—	—
161	—	—	1183
162	94	72	1211
163	96	—	1206
164	95	74	1204, 1205 i 1209
165	97	—	1196 i 1210
166	99	—	1195
167	98	—	1196 i 1198
168	77	—	1195
169	78 i 79	—	1189
170	—	—	1185
171	—	—	1188
172	—	(1302 K. N.)	1189 i 1190
173	—	—	1191
174	89 i 91	—	1186 i 1192
175	88	—	1194
176	88	—	1186
177	88	—	1186
178	90	—	1199
179	92	—	1200
180	93	76	1201 i 1201
181	—	—	1186 i 1201
182	—	—	—

Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
183	208, 209 i 212	97	136 i 179
184	215	—	—
185	210	96	—
186	111	—	153 i 154
187	—	—	155
188	112	(1692 K. N.)	156
189	112	—	157 i 666
190	113	—	159
191	115	—	158
192	114	—	162
193	116	—	—
194	117	—	160
195	117	(1694 K. N.)	161
196	—	(1689 K. N.)	—
197	119	—	—
198	136	175 (1249 K. N.)	—
199	136	176 (1250 K. N.)	—
200	—	177 (1251 K. N.)	85
201	137	78 (1252 K. N.)	—
202	137	—	—
203	120	—	163
204	34	38	54—57
205	121	—	—
206	—	194	163
207	—	—	—
208	123	199	165
209	124	196	166
210	—	—	164
211	—	—	—
212	126 i 127	—	—
213	125	—	—
214	125	—	—
215	132	191	—
216	133	192	—
217	133	—	—
218	134	195	—
219	128	—	78
220	—	173 (1248 K. N.)	91
221	149	172	89 i 90
222	150	—	90
223	—	169 (1244 K. N.)	—
224	—	—	—
225	128	162	82 i 83
226	136	161	84 i 1152
227	138	164	86 i 87
228	—	165 (1240 K. N.)	88
229	—	166 (1242 K. N.)	—

Projekt Doman- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
230	130	169	97
231	129 i 131	167	98
232	3	78 i 170 (1136 i 1245 K. N.)	—
233	—	78 i 79 (1302 K. N.)	142
234	—	80 (1303 K. N.)	99
235	3	171	101
236	—	163 (1238 K. N.)	—
237	—	35 (1141 K. N.)	—
238	139	26	102
239	140 i 143	—	—
240	142	26	102
241	163	—	79
242	164	—	—
243	—	—	79
244	—	—	113
245	—	—	—
246	135	179 i 180	106 i 109
247	—	181 (1255 K. N.)	107
248	135	182	108
249	—	—	—
250	183	208—210	168—170
251	184	210 i 215	173
252	185	211 i 209	172
253	—	216	171
254	—	214 (1295 K. N.)	—
255	186	217	174
256	187	212	175
257	188	213	—
258	189	—	176
259	144	173	111
260	145	—	—
261	148	—	112
262	—	—	—
263	146 i 147	—	105
264	—	—	—
265	70	—	664 i 679
266	71	—	665
267	72	—	667
268	73	—	669
269	74	—	—
270	159	183	117
271	158	—	147
272	—	185 (1259 K. N.)	117
273	—	187 (1261 K. N.)	119
274	—	188 (1262 K. N.)	—
275	159	—	120 i 121
276	159	190	118

Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
277	160	—	122
278	162	—	117
279	171	77, 85	123
280	—	86 (1146 K. N.)	139
281	174	84 (1139 K. N.)	139
282	175	79 (1302 K. N.)	140
283	—	88 (1149 K. N.)	129
284	177	89 i 90 (1150 i 1151 K. N.)	130
285	172	95	126
286	—	—	131
287	—	—	127
288	173	—	128
289	175	92	141
290	177	93 i 94	382 i 383
291	—	—	133
292	176	81—83	134 i 135
293	—	83	132
294	—	—	150
295	—	—	151
296	179	40	143
297	180	(1655 K. N.)	144 i 145
298	181	—	138
299	182	—	146
300	193	—	137
301	195	—	—
302	191	200	179
303	192	—	178
304	196	(2219 K. N.)	—
305	196	(2224 K. N.)	—
306	205	(2220 K. N.)	—
307	—	(2225 K. N.)	—
308	207	—	—
309	197	(2257, 2260 i 2261 K. N.)	—
310	198 i 199	(2252, 2253 i 2256 K. N.)	—
311	200	(2252 K. N.)	—
312	201	(2244, 2246—2248 K. N.)	—
313	196	—	—
314	202	(2272, 2273 i 2277 K. N.)	—
315	204	—	1187
316	202 i 203	(2271 i 2272 K. N.)	—
317	—	(2274 K. N.)	—

Zestawienie artykułów projektu Tilla z odpowiednimi artykułami projektu Domańskiego, projektu francuskiego i projektu rosyjskiego.

Projekt Tilla	Projekt Domańskiego	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Atr.
1	1	1	2
2	2	—	1
3	232 i 235	78, 170 i 171 (1136 i 1245 K.N.)	101
4	3	111 i 112	100
5	4	112	—
6	5	112	—
7	11	148 i 150	80
8	16	118 i 119 (1200—1 K. N.)	180 i 186
9	9	117 (1196 K. N.)	—
10	25	121 i 134	187
11	26	136	192
12	—	—	—
13	17, 30	118 (1197 K. N.)	194, 195 i 197
14	12, 13 i 15	152, 153 (1224 K. N.)	81
15	52, 55	—	—
16	53	—	—
17	35	102 (1174 K. N.)	—
18	74	2	3
19	76	—	—
20	74	2	3
21	79, 80	3—4	7—8, 10
22	83, 86	—	12
23	126, 127	257, 265	13, 15, 16
24	129	240	18, 19
25	130	—	—
26	130	—	—
27	130	—	—
28	77	5	6 i 16
29	77 i 78	5, 27	6 i 16
30	31	98—100	34—36
31	32	103 i 105	37
32	33	104	38
33	36	—	—
34	107, 204	38	54—57
35	17, 121	118, 42, (1197 K. N.)	72, 194 i 195
36	50, 54	14	48, 49
37	—	—	—
38	51	—	—
39	105	—	25
40	56	41	24
41	58	18	—

Projekt Tilla	Projekt Domań- skiego	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
42	59	18	29
43	67	—	—
44	62	23	30
45	—	—	—
46	63	19—22	28
47	—	—	—
48	64	24	31
49	65	24 i 221	32
50	119	29 i 31	21, 22, 50 i 51
51	120	—	21
52	108	38	54—57
53	109	—	—
54	112	—	—
55	113	228	—
56	114	290	—
57	116	—	—
58	87	160	58, 59 i 71
59	89	—	—
60	91	—	61
61	93	—	—
62	94	—	—
63	95	155—156	65, 68 i 69
64	96	—	—
65	97—98	—	—
66	—	—	—
67	70	6	1148—1149
68	71	—	1150
69	72	—	1151
70	265	—	664 i 679
71	266	—	665
72	267	—	667
73	268	—	669
74	269	—	—
75	149, 150	67	1173 i 1174
76	151	—	1174
77	168	—	—
78	152, 169	71	1189, 1175 i 1185
79	169	—	1189
80	—	—	—
81	154	—	1176
82	157	70	1178
83	159, 160	69	1182
84	155	70	1177
85	156	70	1178
86	—	—	—
87	—	—	—
88	175, 176, 177	—	1194 i 1186

Projekt Tilla	Projekt Domań- skiego	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
89	174	—	1186 i 1192
90	178	—	1199
91	174	—	1186 i 1192
92	179	—	1200
93	180	76	1201 i 1202
94	162	72	1211
95	164	74	1204, 1205 i 1209
96	163	—	1206
97	165	—	1196 i 1210
98	167	—	1196 i 1198
99	166	—	1195
100	—	—	—
101	133	—	1153
102	135, 137, 139	55, 56	1152, 1153, 1157, 1159 i 1161
103	138	—	1158
104	136	53 i 54	1155 i 1156
105	142	63, 64 i 66	1165, 1166, 1169 i 1172
106	142	63, 64 i 66	1165, 1166, 1169 i 1172
107	142	63, 64 i 66	1165, 1166, 1169 i 1172
108	143	65	—
109	134	—	1153
110	134	—	1153
111	186	—	153 i 154
112	188, 189	(1692 K. N.)	156, 157 i 666
113	190	—	159
114	192	—	162
115	191	—	158
116	193	—	—
117	194, 195	(1694 K. N.)	161
118	—	—	—
119	197	—	—
120	203	—	163
121	205	—	—
122	—	—	—
123	208	199	165
124	209	196	166
125	213, 214	—	—
126	212	—	—
127	212	—	—
128	219, 225	162	78, 82 i 83
129	231	167	98
130	230	169	97
131	231	167	98
132	215	191	—
133	216, 217	192	—
134	214	195	—
135	246, 248, 179	179, 180 i 182	106, 108 i 109

Projekt Tilla	Projekt Doman- skiego	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
136	198, 199, 226	175, 161, 176 (1249 i 1250 K. N.)	84 i 1152
137	201, 202	178 (1252 K. N.)	—
138	227	164	86 i 87
139	238	26	102
140	239	—	—
141	—	—	—
142	240	26	102
143	239	—	—
144	259	173	111
145	260	—	—
146	263	—	105
147	263	—	105
148	261	—	112
149	221	172	89 i 90
150	222	—	90
151	38, 39	—	40, 41 i 42
152	43	—	46
153	38	—	40 i 41
154	47	—	92
155	39	—	42
156	45	—	—
157	44	—	47
158	271	—	147
159	270, 275 i 276	183, 190	117, 118, 120 i 121
160	277	—	122
161	—	—	—
162	278	—	117
163	241	—	79
164	242	—	—
165	144	58 i 108	96 i 1168
166	—	—	—
167	146	29	1167 — 68
168	147	58	—
169	148	—	1170
170	148	—	1170
171	279	77, 85	123
172	285	95	126
173	288	—	128
174	281	84 (1139 K. N.)	139
175	282	79 (1302 K. N.)	140
176	292	81 — 83	134 i 135
177	284	89 i 90 (1150 i 1151 K. N.)	130
178	289, 290	92, 93 i 94	141, 382 i 383
179	296	40	143
180	297	(1655 K. N.)	144 i 145
181	298	—	138
182	299	—	146

Projekt Tilla	Projekt Domań- skiego	Projekt francuski	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
183	250	208—210	168—170
184	251	210 i 215	173
185	252	211 i 209	172
186	255	217	174
187	256	212	175
188	257	213	—
189	258	—	176
190	—	—	—
191	302	200	179
192	303	—	178
193	300	—	137
194	7	113 i 114 (1193 K. N.)	—
195	301	—	—
196	304, 305, 313	(2219 i 2224 K. N.)	—
197	309	(2257, 2260 i 2261 K. N.)	—
198	310	(2252, 2253 i 2258 K. N.)	—
199	310	(2252, 2253 i 2256 K. N.)	—
200	311	(2252 K. N.)	—
201	312	(2244, 2246—2248 K. N.)	—
202	314, 316	(2271, 2272, 2273 i 2277 K. N.)	—
203	316	(2271 i 2272 K. N.)	—
204	315	—	187
205	306	(2220 K. N.)	—
206	—	—	—
207	308	—	—
208	183	97	136 i 179
209	183	97	136 i 179
210	185	96	—
211	—	—	—
212	183	97	136 i 179
213	—	—	—
214	—	—	—
215	184	—	—
216	—	—	—

Zestawienie artykułów projektu francuskiego z odpowiednimi artykułami projektu Domańskiego, projektu Tilla i projektu rosyjskiego.

Projekt francuski	Projekt Domańskiego	Projekt Tilla	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art
1	1	1	2
2	74	18 i 20	3
3	79, 81	21	7 — 9
4	79	21	7 — 8
5	77	28 i 29	1 i 16
6	70	67	1148 — 1149
7 — 10	—	—	—
11	75	—	4 i 5
12 — 13	—	—	—
14	50	36	48
15 — 16	—	—	—
17	61	—	—
18	58, 59	41, 42	29
19	63	46	28
20	63	46	28
21	63	46	28
22	63	46	28
23	62	44	30
24	64, 65	48, 49	31, 32
25	—	—	—
26	238, 240	139, 142	102
27	78	29	—
28	—	—	—
29	119, 146	50, 167	21, 22, 50, 51 i 1167—68
30	—	—	—
31	119	50	21, 22, 50 i 151
32	117	—	—
33	118	—	76
34	—	—	—
35	237	—	—
36	104	—	—
37	104	—	—
38	107, 204	34	54 — 57
39	106	—	—
40	296	179	143
41	56, 57	40	24
42	121	35	72
43	122	—	75
44	123	—	73 — 74
45	123	—	73 — 74
46	124	—	77

Projekt francuski	Projekt Doman- skiego	Projekt Tilla	Projekt rosyjski
Art	Art	Art.	Art.
47	—	—	—
48	124	—	77
49—52	—	—	—
53	136	104	1155 i 1156
54	136	104	1155 i 1156
55	135, 140	102	1152, 1153, 1160
56	137, 145	102, 166	1157, 1167
57	141	—	1163, 1164
58	63, 144, 147	4, 165, 168	1167, 96 i 1168
59—62	—	—	—
63	142	105—107	1165, 1166, 1169, 1172
64	142	105—107	1165, 1166, 1169, 1172
65	143	108	—
66	142	105—107	1165, 1166, 1169, 1172
67	149	75	1173
68	157	82	1180—1181
69	159	83	1182
70	155, 156	84, 85	1177 i 1178
71	152	78	1175 i 1185
72	162	94	1211
73	—	—	—
74	164	95	1204, 1205 i 1209
75	151	76	1184
76	180	93	1201 i 1202
77	279	171	123
78	232, 233	3	142
79	233, 282	175	140 i 142
80	244	—	99
81	292	176	134 i 135
82	292	176	134 i 135
83	293	—	132
84	281	174	139
85	279	171	123
86	250	—	139
87	—	—	—
88	283	—	129
89	284	177	130
90	284	177	130
91	—	—	—
92	289	178	141
93	290	178	382 i 383
94	290	178	382 i 383
95	285	172	126
96	185	210	—
97	183	208, 209 i 212	136 i 179
98	31	30	34—36
99	31	30	34—36

Projekt francuski	Projekt Domańskiego	Projekt Tilla	Projekt rosyjski
Art.	Art.	Art.	Art.
100	31	30	34 — 36
101	34	—	—
102	35	—	—
103	32	31	37
104	33	32	38
105	32	31	37
106	37	—	—
107	48 i 47	—	92 i 93
108	144	165	96 i 1168
109	46	—	94
110	46	—	94
111	3	4	100
112	3, 4, 5, 6	4, 5, 6	100
113	7	194	—
114	7	194	—
115	8	—	—
116	8	—	—
117	9	—	—
118	16 i 17	8, 13	180, 186, 194 i 195
119	16	8	180 i 186
120	18	—	181
121	25	10	187
122	26 i 30	11, 13	192 i 197
123	20	—	183
124	21 i 22	9	185
125	21	9	—
126	23	—	190 i 191
127	24	—	188
128	—	—	—
129	24	—	188
130	—	—	—
131	24	—	188
132 — 133	—	—	—
134	23, 25	10	190, 191 i 187
135	—	—	—
136	26	11	192
137	—	—	—
138	27	—	—
139 — 143	—	—	—
144 — 147	28	—	—
148	11	7	80
149	19	—	184
150	11	7	80
151	—	—	—
152	12	14	81
153	13, 14	14	81
154	—	—	—

Projekt francuski	Projekt Domańskiego	Projekt Tilla	Projekt rosyjski
Art	Art.	Art	Art
155—156	95	63	65, 68 i 69
157	98	65	70
158—159	—	—	—
160	87	58	58, 59 i 71
161	226	136	84 i 1152
162	225	128	82 i 83
163	236	—	—
164	227	138	86 i 87
165	228	—	88
166	229	—	—
167	231	129 i 131	98
169	223, 230	130	97
170	232	3	—
171	235	3	101
172	221	149	89 i 90
173	220 i 259	144	91 i 111
174	198	136	—
176	199	136	—
177	200	—	85
178	201	137	—
179	246	135	106 i 109
180	246	135	106 i 109
181	247	—	107
182	248	135	108
183	270	159	117
184	—	—	—
185	272	—	117
186	—	—	—
187	273	—	119
188	274	—	—
189	—	—	—
190	276	159	128
191	215	132	—
192	216	133	—
193	—	—	—
194	206	—	163
195	218	134	—
196	209	124	166
197—198	—	—	—
199	208	123	165
200	302	191	179
201—207	—	—	—
208	250	183	168—170
209	250, 252	183, 185	168—170, 172
210	250, 251	183, 184	168—170, 173
211	252	185	172
212	256	187	175

Projekt francuski	Projekt Doman-skiego	Projekt Tilla	Projekt rosyjski
Art.	Art	Art.	Art.
213	257	188	—
214	254	—	—
215	251	184	173
216	253	—	171
217	255	186	174
218 — 220	—	—	—
221	65	49	32
222 — 226	—	—	—
227	66	—	53
228 — 235	—	—	—
236	132	—	20
237 — 239	—	—	—
240	129	24	18 i 19
241 — 243	—	—	—
244	132	—	20
245 — 256	—	—	—
257	126	23	13 i 15
258 — 264	—	—	—
265	126	23	13 i 15
266 — 282	—	—	—
283	108	52	—
284 — 287	—	—	—
288	113	55	—
289	—	—	—
290	114	56	—
291	—	—	—

Zestawienie artykułów projektu rosyjskiego z odpowiednimi artykułami projektu Domańskiego, projektu Tilla i projektu francuskiego.

Projekt rosyjski	Projekt Domańskiego	Projekt Tilla	Projekt francuski
Art	Art.	Art	Art
1	2	2	—
2	1	1	1
3	74	18 i 20	2
4—5	75	—	11 (1107 K. N.)
6	77	28 i 29	5
7—8	79	21	3—4
9	81	—	3
10	80	21	—
11	82	—	—
12	83	22	—
13	126	23	257 i 265
14	—	—	—
15	126	23	257 i 265
16	77 i 127	23, 28 i 29	5
17	128	—	—
18 i 19	129	24	240 (1328 i 1321 K. N.)
20	132	—	244 i 236
21	119 i 126	50 i 51	29 i 31
22	119	50	29 i 31
23	—	—	—
24	56	40	41
25	105	39	—
26—27	—	—	—
28	63	46	19—22
29	59	42	18
30	62	44	23
31	64	48	24
32	65	49	24 i 221
33	—	—	—
34—36	31	30	98—100
37	32	31	103 i 105
38	33	32	104
39	—	—	—
40—41	38	151 i 153	—
42	39	151 i 155	—
43	40	—	—
44	41	—	—
45	42	—	—
46	43	152	—
47	44	157	—
48	50	36	14

Projekt rosyjski	Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt iraneuski
Art	Art	Art.	Art.
49	54	36	—
50—52	119	50	29 i 31
53	66	—	227 (1115 i 1338 K. N.)
54	107	34	38
55	204	34	38
56—57	107 i 204	34	38
58—59	87	58	160
60	98	—	—
61	91	60	—
62	92	—	—
63	90	—	—
64	—	—	—
65	95	63	155 i 156
66—67	103	—	—
68—69	95	63	155 i 156
70	98	65	157
71	87	58	160
72	121	35	42
73—74	123	—	44—45 (1158—59 K. N.)
75	122	—	43 (1157 K. N.)
76	118	—	33 (1135 K. N.)
77	124	—	46 i 48
78	219	128	—
79	241 i 243	163	—
80	11	7	148 i 150
81	12 i 14	14	152, 153
82—83	225	128	162
84	226	136	161
85	200	—	177 (1251 K. N.)
86—87	227	138	164
88	228	—	165 (1240 K. N.)
89	221	149	172
90	221 i 222	149, 150	172, 90
91	220	—	173 (1248 K. N.)
92	47 i 48	—	107 (1901 K. N.)
93	48	—	107 (1901 K. N.)
94—95	46	—	109 i 110 (1187—86 K. N.)
96	144	165	58 i 108
97	230	130	169
98	231	129 i 131	167
99	234	—	80 (1303 K. N.)
100	3	4	111 i 112
101	235	3	171
102	240	142	26
103—104	99	—	—
105	101 i 263	146 i 147	—
106	246	135	179 i 180
107	247	—	181 (1255 K. N.)

Projekt rosyjski	Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski
Art.	Art.	Art.	Art.
108	248	135	182
109	246	135	179 i 180
100	—	—	—
111	259	144	173
112	261	148	—
113	244	—	—
114—116	—	—	—
117	270, 272, 278	159 i 162	183, 185 (1259 K. N.)
118	276	159	190
119	273	—	187 (1261 K. N.)
120—121	275	159	—
122	277	160	—
123	279	171	77, 85
121—125	—	—	—
126,	285	172	95
127	287	—	—
128	288	173	—
129	283	—	88
130	284	177	89 i 90
131	286	—	—
132	293	—	93
133	291	—	—
134—135	292	175	81—83
136	183	208, 209 i 212	97
137	300	193	—
138	298	181	—
139	280 i 281	174	86 i 84
140	282	175	79 (1302 K. N.)
141	259	178	92
142	233	—	78, 79 (1302 K. N.)
143	296	179	40
144—145	297	180	(1655 K. N.)
146	299	182	—
147	271	158	—
148—159	—	—	—
150	294	—	—
151	295	—	—
152	—	—	—
153	186	111	—
154	186	111	—
155	187	—	—
156	188	112	(1692 K. N.)
157	189	112	—
158	191	115	—
159	190	113	—
160	194	117	—
161	195	117	(1694 K. N.)
162	192	114	—

Projekt rosyjski	Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski
Art.	Art.	Art.	Art.
163	203 i 206	120	194
164	210	—	—
165	208	123	199
166	209	124	196
167	—	—	—
168 — 170	250	183	208 — 210
171	253	—	216
172	252	185	211 i 209
173	251	184	210 i 215
174	255	186	217
175	256	187	212
176	258	189	—
177	—	—	—
178	303	192	—
179	202	191	200
180	16	8	118 i 119 (1200—1 K.N.)
181	18	—	120
182	—	—	—
183	20	—	123 (1204 K. N.)
184	19	—	149 (1219 K. N.)
185	22	—	124 (1205 K. N.)
186	16	8	118 i 119 (1200—1 K.N.)
187	25	10	121 i 134
188	24	—	131, 129, 127 (1285, 1281 K. N.)
189	—	—	—
190 — 191	23	—	126 i 134
192 — 193	26	11	136
194 — 196	17	13	118 (1197 K. N.)
197	30	13	—
381	100	—	—
382 — 383	290	178	93 i 94
384	102	—	—
664	265	70	—
665	266	71	—
666	189	112	—
667	267	72	—
669	268	73	—
679	265	70	—
1049	70	67	6
1150	71	68	—
1151	72	69	—
1052	226 i 135	136, 102	161, 55
1153	133	101	—
1154	—	—	—
1155--1156	136	104	53 i 54
1157	137	102	56
1158	138	103	—

Projekt rosyjski	Projekt Domań- skiego	Projekt Tilla	Projekt francuski
Art.	Art.	Art.	Art.
1159	139	102	—
1160	140	—	55
1161	139	102	—
1162	—	—	—
1163—1164	141	—	57
1165—1166	142	105—107	63, 64 i 66
1167	69, 145 i 146	166, 167 i 4	56, 27 i 58
1168	144	165	58, 108
1169	142	105—107	63, 64 i 66
1170	148	169—170	—
1171	—	—	—
1172	142	105—107	63, 64 i 66
1173	149	75	67
1174	150	75	—
1175	152	78	71
1176 *	153	—	—
1177 -	155	84	70
1178	156	85	70
1179	154	86	—
1180—1182	159	83	69
1183	158 i 161	—	—
1184	151	76	75
1185	170	—	—
1186	174, 176, 177 i 181	89, 91, 88	—
1187	315	204	—
1188	171	—	—
1189	169 i 172	78, 79	(1302 K. N.)
1190	172	—	(1302 K. N.)
1191	173	—	—
1192	174	89 i 91	—
1193	—	—	—
1194	175	88	—
1195	168	77	—
1196	165 i 167	97, 98	—
1197	—	—	—
1198	167	98	—
1199	178	90	—
1200	179	92	—
1201	180 i 181	93	76
1202	180	93	76 /
1203	—	—	—
1204—1205	164	95	74
1206	163	96	—
1207—1208	—	—	—
1209	164	95	74
1210	165	97	—
1211	162	94	72

„Komisja Kodyfikacyjna“ ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego materiału. Cenę pojedynczego zeszytu oznacza się w stosunku do liczby arkuszy.

Ogólnego zbioru № 24.

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej.

Tłoczono w Zakł. Graf. B. Wierzbicki i S-ka, Warszawa

Druk ukończono dnia 19 marca 1927.

